

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

©COPYRIGHT 2022, ERZURUM KÜLTÜR
EĞİTİM KİTAP KIRTASIYE

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Erzurum Kültür Eğitim Kitap ve
Kırtasiye'ye aittir. Yayınevinin izni alınma-
dan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak
tasarımı, mekanik, elektronik, fotokopi,
manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle
çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü
ile satılmaktadır.

Erzurum Kültür Eğitim Kitap
Kırtasiye Yay. Elektronik İnş.
Taah. San. Tic. Ltd. Şti.
Cum. Cad. Özel İdare Tic. Sit. No:20
Yakutiye/Erzurum
Tel: (0442) 235 23 23
Fax: (0442) 235 15 15

Bütün Eserleri: 6

Siyasette Ölçü
Mehmed KIRKINCI

Editör / Tasarım
Nurgül DERE

Kapak Tasarımı
Hatice UÇAR

ISBN
978-605-73313-5-9

1. Baskı
Temmuz 2022

Basım yeri
Zafer Medya Grup
Muratpaşa Mh. Yenikapı Cd.
Yakutiye/ERZURUM
0 442 234 22 85
Sertifika No: 49883

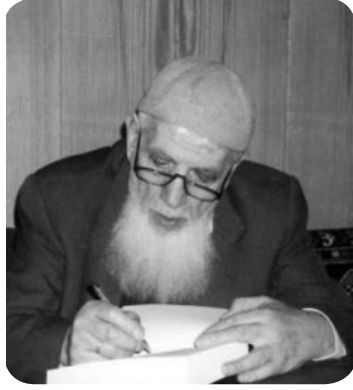
SİYASETTE ÖLÇÜ

MEHMED KIRKINCI

kültür eğitim
kitap ve kırtasiye

Erzurum 2022

MEHMED KIRKINCI HOCA EFENDİ

1928 yılında Erzurum ili, Aziziye ilçesinin Güllüce (Eski ismi Paşaki) Köyü'nde doğdu. Babası Celal Efendi, oğullarını okutmak üzere 1940'da Erzurum'a yerleşti. Kardeşi merhum Hacı Musa Efendi ile birlikte baba dostu Serçemeli Mustafa Necati Efendi'den Arabî ilimleri okumaya başladı. 1941'den 1946'ya kadar tedrisatına onun yanında devam etti.

Merhum Mustafa Necati Efendi'nin Medine-i Münevvere'ye hicret etmesi üzerine, Erzurum'un Tifnik Köyü'nden büyük bir mütefekkir olan ve hem ulum-u aklîye hem de ulum-u nakliyyede fevkalade salâhiyet sâhibi bir âlim bulunan Hacı Faruk Bey'in yanında tahsiline devam etti. İlk icazetini bu büyük âlimden aldı.

Hacı Faruk Bey'in 1953'de dâr-ı bekâya irtihal etmesi üzerine, Mısır Ezher Üniversitesi'ne gitmeye karar verdiyse de, bu durumu istişare için mektup yazdığı Mustafa Necati Efendi'nin yönlendirmesi ile Alvarlı Efe Hazretlerini ziyaret etti. Efe Hazretleri kendisini bir mektupla Ağrı'daki halifesi, hem dinî ilimlerde, hem de takvâ ve hüsn-ü ahlâkta mümtaz

bir zât olan büyük âlim merhum Molla Nadir Efendi'ye gönderdi. İki seneden fazla Nadir Efendi'den ders aldı.

İkinci icazetini aldığı Molla Nadir Efendi'nin yanında askere gidene kadar kalan Hoca Efendi, askerlik dönüşünde kırk senelik Erzurum müftüsü Solakzâde lakabıyla mâruf M. Sâdık Efendi'den ders almaya başladı. 1955-1960 yılları arasında beş yıl kendisinden Mantuk, İlm-i Kelâm ve Usûl-ü Fıkıh dersleri aldı.

İlk defa Hocası Nâdir Efendi'den “Münazarat” isimli eserini edindiği Üstad Bediüzzaman'ı 1955 senesinde Isparta'da ziyaret etti ve duasını aldı. Bu ziyaret kendi ruh dünyasında büyük bir çığır açtı ve bu büyük dâvâ adamının dâvâsı, onun dâvâsı oldu. Kalan bereketli ömrünü bu uğurda bezletti. Birçok insanın îman ve Kur'ân dâvâsını tanımmasına vesile oldu.

Çarpıcı zekâsı, dehâsal temsilleri, çıkmazları çözen yorumları, insânî tavırları ile üniversite hocaları ve öğrencilerini etkiledi. Etrafında –tâbir-i câizse– bir akademi oluştu.

Dâvâsı için birçok defa çilelere giriftar olan hocamız, 1960 darbesinde ve 1973'de “Medrese-i Yusufiye”ye girdi.

Güçlü mantığıyla getirdiği misallerle birçok îman hakikatinin açılımına vesile olan Hoca Efendi, iktisab ettiği ilmî ölçüler, kazandığı verimli feyizler sebebiyle çok değerli kitaplar yazmış, kıymetli eserleri istifademize sunmuş, en gi-rift ilmî mevzuları inceleyip kaleme almıştır. Zaman zaman dergi ve gazetelerde çeşitli yazıları neşredilmiştir.

Evli olup, çocuğu olmayan Kırkıncı Hocamız, 88 senelik bereketli bir ömür sonrasında böbrek ve akciğerlerindeki rahatsızlıktan dolayı tedavi gördüğü hastanede 24 Şubat 2016 tarihinde dar-ı bekâya irtihal eyledi.

Eserleri

- 1- Hikmet Pırıltıları
- 2- Nükteler
- 3- Kader Nedir?
- 4- Ruh Nedir?
- 5- Nasıl Aldanıyorlar?
- 6- Dâr'ül Harb Nedir?
- 7- İslâm'da Birlik
- 8- Alevilik Nedir?
- 9- Gönül Damlaları
- 10- Fikir Damlaları
- 11- Nasıl Bir Maarif?
- 12- İctihat Nedir?
- 13- İnsan, Millet ve Devlet
- 14- Rahman'ın Misafiri İnsan
- 15- Siyasette Ölçü
- 16- Anadolu'dan Türkistan'a Selam
- 17- Peygamber Efendimiz
- 18- İslâm Birliği ve Yavuz Sultan Selim
- 19- Merak Edilen Sorulara Cevaplar
- 20- Kırk Soru Kırk Cevap
- 21- Bediüzzaman'ı Nasıl Tanıdım?
- 22- İrşad Sahasında Bediüzzaman
- 23- Cihad Sahasında Bediüzzaman
- 24- Bediüzzaman ve Tasavvuf
- 25- Hayatım Hâtıralarım

İçindekiler

Siyasetin Tarifi ve Mahiyeti.....	9
Siyasetin Kısımları.....	13
İslâm Adına Siyaset Yapılabilir mi?	23
Sadece Niyetin Hâlis Olması Yeterli midir?.....	26
Hiçbir Müfsid, “Ben Müfsidim” Demez	28
Rusya’daki Müslümanların Düştüğü Durumdan İbret Alınmalıdır.....	31
Cenâb-ı Hakk’ın “Kadir” İsmiyle “Hakîm” İsmi Birbirine Karıştırılmamalıdır!.....	35
“Küfür Tek Bir Millettir” Sözü’nün Hakikati Nedir? ...	37
Siyasetin İnsafsız Bir Prensibi: İftira Et, Tutmazsa İz Bırakır	39
İslâm’da Affetmek Hakkına Kimler Sâhiptir?.....	43
İdareciler, Kul Hakkına Son Derece Dikkat Etmelidirler	47
Fikir Hürriyeti	50
Teokratik Düzen Ne Demektir?	54
Parti Değerlendirilmesindeki Kistaslar.....	57
Devlet Adamı Nasıl Olmalıdır?	66

Devlet İdaresinde İki Mühim Esas: İstikamet ve Adalet.....	72
İslâm Dininde Meşveretin Ehemmiyeti.....	79
Bibliyografya	97
İndeks.....	99

Siyasetin Tarifi ve Mahiyeti

Bir terim olarak siyaset: “Devleti ilgilendiren olayların sistematik ve düzenli bilgisidir.” Başka bir ifade ile “siyaset, devlet idare etme sanatıdır.”¹

Diğer bir tarife göre de, siyasî bir parti kurarak, memleket idaresine tâlip olmak ve kendisine has düstur ve prensiplerle devlet yönetimini ele almaktır.

Siyaset, “diplomatlık”, “politika” anlamlarına geldiği gibi, “insanların dünya ve âhîret işlerini tanzim etme gayreti ve mesaisi” mânâlarına da gelir.

Bu tariflerden anlaşıldığı üzere, siyasetin esasında, “iktidarı elde etme ve bunun için siyaseti meslek olarak seçmek gayesi” yatmaktadır. Bu açıdan “siyasetçi” yahut “siyasî insan” tâbirinden gaye ve emelini bir siyasî parti kanalıyla gerçekleştireceğine inanan ve ona intisap eden, partisi hesabına faaliyet gösteren ve rey isteyen kimse anlaşılmalıdır. Daha kısa bir ifade ile; oy veren değil de oya tâlip olan, oy isteyen siyasetçidir. Öyleyse seçim zamanı geldiğinde Kur’ân, vatan ve millet maslahatı nâmına bir partiyi tercih etmek “siyasetçilik” olarak anlaşılmamalıdır. Oy kullanmak vatanî ve millî bir

¹ Mürsel, Sefâ, Devlet Felsefesi, s. 221.

vazifedir. Çünkü vatan ve millet maslahatı için gayret gösterenlere oy vermemek, siyaseti şahsî emellerine ve menfaatlerine âlet edenlere yardım hesabına geçer.

Bediüzzaman, “Siyasî bir parti” kurarak iktidara tâlip olma mânâsındaki bir siyaset anlayışından şiddetle kaçınmış ve talebelerini de kaçırdırıştır. Fakat talebesi Bayram Yüksel’in anlattığına göre, 1957 seçimlerinin yapıldığı 27 Ekim günü diğer talebesi Zübeyir Gündüzalp’le beraber Isparta’da bulunan Bey Camiinde bizzat sandık başına gitmiş: “Benim reyim ehemmiyetlidir” diyerek Demokrat Partiye rey vermiştir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, Bediüzzaman Hazretleri fiili siyasete girmemiş fakat siyasileri irşad ve ikazdan da hiçbir zaman geri durmamıştır. Mesela 1950 yılında Demokratlar iktidar olduktan sonra, Reîsicumhur Celâl Bayar ve heyet-i vükelasını (bakanlar kurulunu) tebrik etmiş; zaman zaman onlara yol göstermiştir. Bediüzzaman’ın Demokratlara yol gösterici mektuplarından bazılarının başlıklarını, bu meselemizi izah ve ispat etmesi yönünden aşağıya alıyoruz.

Emirdağ Lahikası’ndaki: “Reîsicumhur Celal Bayar ve Heyet-i vükelâsına”, “Reîsi Cumhur, Heyet-i vekileye, Başbakanlığa, Adliye Bakanlığı Yüksek Katına, Diyanet Riyasetine”, “Demokrat Dindar milletvekillerine bir hakikati ihtâr”, “Kalbe ihtar edilen içtimâî hayatımıza ait bir hakikat”, “Risale-i Nur’un vatana, millete ve İslâmiyet’e büyük hizmetini kabul ve takdir eden Başvekil Adnan Menderes’e üstadın yazdığı bir mektup”, “Sayın Adnan Menderes”, “Demokratlara büyük bir hakikati ihtar” gibi pek çok mektupları ile Bediüzza-

man, devrin siyasilerine sıhhatli bir yön verme gayesiyle tenvir ve irşad vazifesini hassasiyetle yürütmüştür.

Bütün bu mektuplardan anlaşıldığına göre, Bediüzzaman, siyaseti dinsizliğe âlet edenlerin karşısında olduğu gibi, dini siyasete âlet edenlerin de karşısında olmuştur. Daima siyaseti ve siyasileri İslâmiyet'e dost ve vesile etmeye çalışmıştır.

Adnan Menderes'eyazdığı mektupta; Kur'ân, İslâmiyet ve vatan hesabına bütün kuvvetiyle talebeleriyle ve dersleriyle Demokrat partinin iktidarda kalmasını muhafazaya çalıştığını ifade etmektedir. Hem aynı mektubunda:

*“Bu asil Türk milleti, ihtiyarıyla o partiyi (Halk Partisini) katiyen iktidara getirmeyecek. Çünkü Halk partisi iktidara gelecek olursa, komünist kuvveti aynı partinin altında bu vatana hâkim olacaktır. Hâlbuki bir Müslüman hiçbir zaman ecnebilerle mukayese edilemez. İşte bunun için hayat-ı içtimaiye ve vatanımıza dehşetli bir tehlike teşkil eden bu partinin iktidara gelmemesi için Demokrat Partiyi Kur'ân, vatan ve İslâmiyet nâmına muhafaza etmeye çalışıyorum.”*²

Bediüzzaman mâhir bir kimyager, mütehassıs bir doktor ve hâkim bir sosyolog gibi siyasî meseleleri teşhis ve tahlil etmiş, fakat particilik mânâsındaki fiili siyasetten şiddetle kaçınmıştır. Demek siyasî meseleleri tahlil etmek, anlatmak ve rey tercihi yapmak “siyasetçilik” değildir.

² Nursi, Emirdağ Lahikası, II/214.

Özellikle 1950'den sonra onun siyasî meselelere sıhhatli yön verme şeklindeki temayülü ve düşünceleri, siyasal tercih yapmamız noktasında bize ölçü kazandırmakta ve yol göstermektedir. Bediüzzaman, sağ partilerin dağınıklıktan ve bölünmüşlükten kurtulup tek bir partide toplanmalarının lüzumunu, müteaddit ve tekidli ifadeleriyle izah etmiştir. Nitekim 1960'dan önce, Demokrat Parti'ye karşı "İslâm Demokrat Partisi"ni kurmaya teşebbüs eden Cevat Rifat Atilhan ve Eşref Edip gibi zâtları ikaz ederek, hareketlerinin zararlarını belirtmiştir. C. Rifat Atilhan'a: "Kardeşim, Adnan Menderes'in aleyhine yazı yazmayın. Adnan Bey Müslümanların dostudur. Onun kalbi bizimle beraberdir."³ demiştir. Demokrat partiyi başta tutmanın ve muhafaza etmenin ehemmiyetini beyan etmiş ve hatta bu hususta ehl-i îmanı bu partinin muhafazasına ve yardımına dâvet etmiştir.⁴

Hükümet, kuvvetli bir otoritedir. Her kademede teşkilatlanmış bir kuvvet bütünüdür. Kuvvetli hükûmet, kuvvetli icraat demektir. İcraatın tahakkuku için de, her tabakada kendi felsefe ve ideolojisine hizmet edecek kadroya ihtiyaç vardır. Kadrosunu tamamlamamış bir parti hizmetini yürütemeyeceği gibi, siyasî sahada müessir ve muvaffak da olamaz. Nitekim kadrosunu hazırlamadan, memleketin şartlarını, zaman ve mekânın tesirini dikkate almadan ortaya çıkan bir parti, vaatlerini yerine getiremeyince yalan, iftira, gıybet ve riyâkârlık gibi günahlara girmeye mecbur olacaktır.

³ Şahiner, Necmeddin, Elif Kültür İlavesi, 1 Nisan 1977.

⁴ Bkz. Nursi, Emirdağ Lahikası, 2. Cilt.

Siyasetin Kısımları

Hüccet'ül-İslâm İmam Gazâlî, İhyâ-u Ulûm-id-Dîn adlı eserinin birinci cildinde siyaseti dört kısma ayırmaktadır:

1- Peygamberlerin siyaseti: Dünya ve âhirete taluk eden ilâhî emirlerin tümünü, umum insanlara tebliğ, tâlim ve tatbik etmektir.

2- Hükûmetin siyaseti: Memleketin temel unsurları olan ziraat, ticaret, maarif ve sanayi kesiminin millet ve memleket menfaati hesabına tanzim ve koordinasyonudur. Maddî kuvvet hükûmetin elindedir. Hükûmet, devlet ve milletin mümessili ve vekilidir. Devlet ise, adaletiyle umumun menfaatini himaye eden bir cemiyet-i siyasiyedir. Bir devletin harici siyaseti ise, diğer bir devletle yaptığı ithalat ve ihracat gibi tüm ticari işler ile her devleti ilgilendiren ve cemiyetleri zehirleyen terör ve anarşi gibi durumların bertaraf edilmesi için yapılan işbirliğidir. Burada devletin menfaati ön plandadır. Ayrıca düşmana karşı zamanın icabına göre kuvvet hazırlamak da devletin ve hükûmetin vazifesidir. Namus ve izzetimizi, vatan ve milletimizi koruyup muhafaza etmemiz, düşmanın şerrini def etmek ve sal-

dırlarını önlemek için yeteri kadar kuvvet toplamamız aklın gereği ve Allah'ın bir emridir.

Devlet idaresinde bulunan bütün idarecileri içine alan ve mesuliyeti çok ağır olan bu siyaset de iki kısma ayrılır.

a) Zâlim idarecilerin siyaseti: Milletin haklarına zıt, onların maddî ve mânevî hukuklarını çiğneyen, devletin imkânlarını (çarçur eden ve onları) kendi menfaatleri için kullanan, her türlü zulüm, haksızlık, rüşvet ve torpil gibi işlerin döndüğü zulüm siyasetidir.

b) Âdil devlet idarecilerinin siyaseti: Milletin hakkını zâlimlerin elinden kurtaran, zulüm ve fenalıkları defeden, fitne ve fesat ehlini men eden siyaset ve idaredir. Bu siyaset ve idare, adaletin ta kendisidir. Böyle bir siyaset ve idarede toplum hayatını zehirleyen zulüm, hukuka tecâvüz ve haklının hakkını haksıza veren rüşvet ve torpil gibi haksızlıklar olamaz.

3- Vaiz ve nasihlerin siyaseti: Allah'ın emirlerini ve Kur'ân'ın hükümlerini tebliğ edip yasaklarından sakındırmaktır. Kur'ân'a göre mülk Allah'ındır ve hüküm ancak O'nundur. Bu bakımdan Kur'ân'ın şu âyetleri anlamlıdır:

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكِ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ

“*Rasûlüm de ki: Ey mülkün sâhibi Allah'ım! Sen dilediğine mülkü verirsin, dilediğinden de çeker alırsın.*”⁵

⁵ Âl-i İmrân, 3/26.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

“Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah’ındır.”⁶

İslâm, siyasî birliğe çok önem verir ve bu birliği bozacak hareketlere müsamaha göstermez. Onun için, fitneyi katilden daha kötü görür.

وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ

“Fitne (çıkarmak) ise, öldürmekten daha büyük günahtır.”⁷ âyeti bunu açıkça ifade etmektedir. Evet, fitneye sebep olanlar, Allah’ın gazabına müstahak olurlar.

İslâm siyasetinin başarılı olması için, Müslümanlar birlik hâlinde olmalıdırlar: Nitekim bir âyette meâlen şöyle buyrulur:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا

“Hepiniz toptan Allah’ın ipine (dinine) sımsıkı sarılın; parçalanıp ayrılmayın.”⁸ Bütün Müslümanlar kardeşler. Bundan dolayı birbirleriyle muhabbet ve kardeşlik içerisinde yaşamalıdırlar.

وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا

“Eğer mü’minlerden iki zümre birbirleriyle döğüşürlerse, hemen aralarını bulup barıştırın.”

⁶ Âl-i İmrân, 3/189.

⁷ Bakara, 2/217.

⁸ Âl-i İmrân, 3/103.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ

“Mü’minler kardeşirler. O hâlde iki kardeşinizin arasını bulup barıştırın.”⁹ âyetleri bunu açıkça emretmektedir.

İslâm siyâsî anlayışında, Hazret-i Peygamber’e (s.a.v) vahyedildiği şekilde, ilâhi kanuna itaat emredilir. Nitekim bir âyette meâlen şöyle buyrulur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ

“Ey îman edenler! Allah’a ve Rasûlüne itaat edin. Kendiniz (Kur’ân’ı) dinleyip durduğunuz hâlde ondan yüz çevirmeyin.”¹⁰

İslâm siyâset ve idâresi, adâlet temeline dayanır. “Peygamberliğin ilk esâsı insanlar arasında adâletin tesisidir.” diyenler vardır. Haksız hüküm verenlerin Cehennem’de cezalandırılacakları haber verilir.

İslâm siyâset anlayışında, başka inançta olanlara yumuşak ve tatlı bir dil ile nasihat edilir.

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

“(İnsanları) Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle dâvet et. Onlarla mücadeleni en güzel yol

⁹ Hucûrat, 49/9-10.

¹⁰ Enfâl, 8/20.

hangisi ise onunla yap.”¹¹ âyeti, bunu açık bir şekilde ifade etmektedir.

İslâm devlet anlayışında asâlet; belli bir aile, ırk, kabile ve millete ait değildir. Asâlet; kişinin karakterinde, hâl ve gidişinde asil olması ile mümkündür: Cenâb-ı Hak bir âyette meâlen şöyle buyurur:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ

“Ey insanlar! Şüphesiz biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık. Sizi birbirinizle tanışasınız diye milletlere, kabilelere ayırdık. Şüphesiz ki, sizin Allah nezdinde en şerefliiniz, takvâca en ileride olanınızdır.”¹²

4- Müceddit ve mürşitlerin siyaseti: Kur’ân’ın daha ziyâde itikat, ibâdet, ahlâk ve fazilete bakan cihetlerinin, o asrın anlayış seviyesine uygun olarak isbat ve izahıdır. Bu siyasetin temelinde, kalp ve vicdanın tatmini, ruh ve aklın tenvir ve irşadı esastır.

Ekser mücedditler vazifelerini îfâ ederken, hükûmet erkânını, devlet ricalini de dikkate alırlar. Onları fikren murakabe eder, yol gösterir ve yön verirler. Memleketi tehlikeye sürükleyen icraatları olursa, fiilen karışmadan ikaz, izah ve tembihlerle onlara doğru istikameti gösterirler. Nitekim İmam Rabbani, İmam Gazâlî, Akşemseddin gibi zâtlar, devrin idarecilerine rehberlik etmişlerdir.

¹¹ Nahl, 16/125.

¹² Hucurât, 49/13.

Her müceddid, devrinin şartlarını ve problemlerini dikkate alarak, İslâm'ı o asrın fehmine uygun bir şekilde tebliğ ve irşad görevini îfâ etmiştir. Bu asırda da her türlü yabancı ideolojileri ve bozuk ahlak telakkileri gençliğimizi istila etmiş; onları önce sefahate, sonra dinsizliğe sevk etmek için dünya çapında gayretler gösterilmiş ve hâlen daha gösterilmektedir. Bu asrımızda da Üstad Bediüzzaman Hazretleri bütün bu tehlikeleri bertaraf etmek için bir tecdid, ilim ve irfan hareketi başlatmıştır. Burada Üstad'ın bu tecdid hareketlerine kısaca temas edeceğiz.

Üstad Bediüzzaman Risale-i Nur adlı eserlerinde Kur'ân ve îman hakikatlerini asrın anlayışına uygun metot ve prensiplerle izah ve ispat ettiği gibi, içtimâî ve siyasî bünyeyi de ihmal etmemiştir. Onu, hayatının her devresinde devrin ihtiyacına uygun olarak siyasî hayata yol gösterici, istikamet verici ve tenvir edici olarak görmekteyiz. O, İslâm'a hizmet metodunun bu asırda, fiilen siyasete girmeden, hasbî olarak çalışmak sûretiyle olacağına inanmakta, îman hakikatlerini hiçbir dünyevî gaye ve maksat gözetmeksizin, hatta uhrevî makamlara da basamak etmeden, sırf Allah rızası için tebliğ etmenin en sağlam ve en emin yol olduğunu belirtmektedir.

Siyaset âlemi hem muvakkattir, hem istikrarsızdır, hem de herkesi aynı derecede alâkadar etmemektedir. İman ve Kur'ân hakikatleri ise hem ebedîdir, hem daimîdir ve herkes ile alâkadardır. Bu kudsî ve yüksek hakikatler hiçbir zaman geçici siyasî emellere âlet ve basamak edilmemelidir.

Bediüzzaman, bir parti kurarak siyaset yolu ile dine hizmet etmenin bu zamanda çok zor olduğunu ve hem fırtınalı bir asırda siyasetle sağlam hizmet edilemeyeceğini, dâhilî ve hâricî birçok hâkim cereyan yüzünden müstakil hareket edemeyip bilerek veya bilmeyerek bir cereyana âlet olma ihtimali olduğunu ısrarla ifade etmektedirler.

“Her şeyden evvel belirtmek gerekir ki; Bediüzzaman siyasî bir iktidar olma gayreti değil, siyasete sıhhatli bir yön verme gayesi taşımıştır. Çünkü O, yaşadığı devirler bakımından buna ihtiyaç hissetmiştir. Sadece 31 Mart 1909 hâdisesinde beraatla neticelenen mahkeme müdafaası bir bütün olarak ele alındığında görülecektir ki, Bediüzzaman en müsait zamanlarda bile pratik yönü yüksek fikirler taşımasına rağmen, iktidar heveslisi bir siyasetin peşinde gitmemiştir. Onun bütün hayatı, her türlü siyasî polemiğin üstüne çıkmayı bilen bir siyaset ahlakı gösterme mücadelesiyle doludur. Bütün siyasî hâdiseler karşısında tarafsız, insafli ve hakperest her gözün gördüğü gerçek odur ki; Bediüzzaman Said Nursi, daima dini siyasete âlet edenlerin karşısında yer almıştır. Bununla beraber O, siyaseti dinsizliğe âlet etmek isteyen ve böylece dine muhalefet eden siyasî istismar düşüncesine de o derece karşı olmuştur. Onun bu siyasî tutumunu siyasî iktidarı elde etmeye yönelmiş bir gaye ile vasıflandırmaya imkân yoktur. Zira O, “Din adına siyasî hayata ve bilhassa siyasî iktidara müteveccih hareketlere girmedigi gibi, talebelerine de böyle bir tavsiyede bulunmamıştır.” O,

siyaseti bu tâbirin taşıdığı ilmî gerçekler açısından ele almış ve bu açıdan fikirlerini beyan etmiştir.”¹³

Bediüzzaman, asrımızın en mühim tehlikesinin, “fen ve felsefeden gelen bir dalaletle kalplerin bozulması ve îmanın zedelenmesi” olduğunu teşhis ve tespit etmiş ve bunun çaresini de şu şekilde göstermiştir:

“Bunun çâre-i yegânesi nurdur, nur göstermektir ki, kalpler ıslah olsun, îmanlar kurtulsun. Eğer siyasetle hareket edilse, galebe çalınsa, o kâfirler münâfık derecesine iner. Münâfık, kâfirden daha fenadır. Demek topuz, böyle bir zamanda kalbi ıslah etmez.”¹⁴

Demek ki inkârcı cereyanlar vasıtasıyla bozulan kalpleri ve zedelenen îmanları kurtarmanın çaresi “Kalb-i umumiyi ve efkâr-ı âmmeyi (...) vicdan-ı umumiyyeyi, Kur’ân’ın ve îmanın ilaçlarıyla tedavi etmeye çalışıyor.”¹⁵ Yoksa din adına yapılan siyasetçilik ve partizanca faaliyetlerle bu cereyanlar durdurulamaz ve kalpler ıslah edilemez.

Burada şu noktayı hassasiyetle belirtmek gerekir ki, Bediüzzaman îman hakikatlerini tebliğde taraf tutmamış ve muhatabın şu veya bu kanatta olmasını nazara almamıştır. Ancak vatan ve milletin selâmet ve menfaati bahis konusu olduğu durumlarda da tarafsız kalmamıştır.

Bu meseleye ışık tutması cihetiyle Bediüzzaman’ın hizmetinde bulunan muallim Mustafa Sungur’un naklettiği bir hatırayı buraya alıyoruz:

¹³ Mürsel, a.g.e., s. 222.

¹⁴ Nursi, Lemalar, s. 120.

¹⁵ Nursi, Tarihçe-i Hayat, s. 708.

Hız. Üstad bir sohbeti esnasında:

“Kardeşlerim! Hazret-i Peygamber (a.s.m) Ebû Cehil’in oğlu İkrime ile Sıddık-ı Ekber’in oğluna hiçbir fark gözetmeden nasıl Kur’ân hakikatlerini ders vermişse, ben de Hız. Rasûlullah’a ittibaen Kendal’in oğlu ile kardeşim Abdülmecid’in oğlunu îman hakikatlerini ders vermede bir tutarım.” dedi.

Bediüzzaman, inkâr-ı ulûhiyet fikrine karşı dine taraftar olan NATO’yu desteklediği gibi, dâhilde de taraflsız kalmayarak Halk Partisi karşısında Demokrat Parti’yi desteklemiştir. Hem 1955 yılında komünizme karşı kurulan ve Türkiye’nin de dâhil olduğu Bağdat Pakı’nı tebrik ve tasvip etmiştir.¹⁶

Bediüzzaman, tecdid ve ıslah hareketinde da-ima fıtrî ve tedricî yolu ihtiyar etmiştir. O, cemiyetin ıslâhında cemiyet ve devletin temel taşı olan ferdin ıslâhını esas almıştır. Bir toplumun içtimâî bünyesi bir piramit gibidir. Bir dâvânın, bir idealin başarıya ulaşabilmesi, tabana sâhip ve hâkim olmasıyla mümkündür. O hâkimiyetin devam ve bekası da fıtrî ve semâvî hakikatleri bütün millet fertlerinin kalbine nakşetmekle mümkün olacaktır. Sadece tavana hâkim olmak ve iktidara gelmek, Bediüzzaman’a göre geçersiz ve tesirsiz kalacaktır.

Bediüzzaman’ın din adına siyaset yapmaya müteveccih olmamasının en mühim hikmetlerinden biri de, şüphesiz “sırr-ı ihlâstır.” O, bütün hayatı boyunca ibâdetin mâyesi ve rûhu hükmünde bulunan “ihlâsı”

¹⁶ Nursi, Emirdağ Lahikası, 2. cilt ve Necmeddin Şahiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi, s. 338.

korumanın ve muhafaza etmenin azamî titizliğini göstermiştir. Dinimizin getirdiği ölçü şudur: İbâdetin illeti (sebebi) emr-i ilahidir. Yani ibâdet, Allah emrettiği için yapılmalıdır. İbâdetin neticesi Rıza-i Hak'tır, yani Allah'ın rızasını kazanmaktır. İbâdetin semere ve fevâidi, uhrevidir, âhiret hayatına bakmaktadır. Dünyada ibâdetten bir maksat veya bir menfaat gözetmek, dinimizce riyâkârlıktır ve şirk-i hafîdir. Bu sebeple Bediüzzaman, ferdin mânevî hayatında ibâdetin rûhu olan ihlâsın sarsılmaması için, din adına siyasî hayata girmekten kaçınmayı şiddetle nazara vermektedir. Aksi hâlde, *“Kur’ân’ın elmas gibi hakikatlerini, propaganda-i siyaset ittihamı altında cam parçalarının...”*¹⁷ derecesine indirilecektir. Bediüzzaman din adına siyasete girenlerin milletin nazarında ithamdan kurtulamayacaklarını da ısrarla belirtmektedir.

¹⁷ Nursi, Tarihçe-i Hayat, s. 171.

İslâm Adına Siyaset Yapılabilir mi?

Siyaset âleminde İslâm adına ortaya çıkanlarda ölçü, “Aşk-ı İslâmiyet” ve “Hamîyet-i diniye” olmasıdır. Bu da, milleti irşad ve ikaz iledir. Makam, mevki ve şahsî menfaat gözetmeden, karşılıksız, sırf Allah için çalışmaktır. Bediüzzaman’ın ifadesiyle, o da *“Hüsn-ü tesir iledir. O dahi hasbîlikledir. Bu da garazsızlık, o da ivazsızlık, o da şahsî menfaatleri terk iledir.”*

Herhangi bir karşılık bekleyerek, tarafgirlik ve siyasetçilik ile ortaya çıkan kimse, bu zamanda mukaddesatını istismar etmeye mecbur kalacağından ve “hem umumun mal-ı mukaddesi olan dini inhisar zihniyetiyle kendi himayesine almak ve kendisine mahsus göstermekle” umumda dine aleyhtarlık fikrini uyanıracaktır.

Bediüzzaman Hazretleri’ne “Dinsizlik meydan alıyor, din adına ortaya çıkmak lâzım.” diye sorduklarında şöyle cevap vermiştir:

“Evet lâzımdır. Fakat kat’i bir şart ile ki, muharrik, aşk-ı İslâmiyet ve hamîyet-i diniye olmalı. Eğer muharrik veya müreccih, siyasetçilik veya tarafgirlik ise, tehlikedir. Birincisi hata da etse, belki mâfuvdur. İkincisi isabet de etse mes’uldür.

Denildi:

– *Nasıl anlarız?*

Dedim:

– *Kim fâsık siyasetdaşını, mütedeyyin muhâlifine, sû-i zan bahaneleriyle tercih etse, muharriki siyasetçiliktir.*”¹⁸

Siyasetin icabı olarak kendi partisindeki fâsık bir insanı, kendi partisinden olmayan sâlih bir muhalifine tereddüt etmeden tercih edenlerin zulmedecekleri muhakkaktır.

Hem dini, kendi partisini daha ziyâde has göstermekle dinî sıfatının mükemmelliğini siyasî bir tercih ve üstünlük vasfı olarak umuma duyurmaya ve yaymaya çalışacaktır. Böyle bir partinin dinî sıfatı herkes tarafından bilindikten sonra, siyasî icraatında yaptığı hatalar, aldığı isabetsiz kararlar, verdiği dengesiz beyanatlar, politik zaaflarından ve hatalarından dolayı o partinin zâtında İslâmiyet’e ve dindarlara hücum edilecektir. Din düşmanları hatalarından dolayı dine tecavüz etmeye, dini mahkûm etmeye ve ithamlarla din adamlarının itibarlarının kırılmasına çalışacaklardır.

İşte kalpleri sızlatacak, gözleri ağlatacak bu haki-kati Bediüzzaman şu ifadelerle dile getirmektedir:

“Acaba şimdi menfî siyasetçilerin fetvalarından istifade edecek kimdir, bilir misiniz? Bence İslâmiyet’in en şedid hasmıdır ki, hançerini İslâm’ın ciğerine saplamıştır.”¹⁹

¹⁸ Nursi, Sünûhat, s. 47.

¹⁹ Nursi, Sünûhat, s. 357.

Evet, tarihten ibret alınmalıdır. Harezmşahlar diyarında, Celaleddin Harezmşah'ın birliğine kuvvet vermek, onun yanında yer almak dururken, Kıpçakların başına geçen Cafer Hoca, inat ve kininden, koskoca Harezmşahlar diyarını putperest Cengiz'e peşkeş çekti. Buhara, Hokand, Semerkand ve Taşkent'i Cengiz'in çizmeleri altında çiğneten bu şuursuzluk değil miydi?

O fitne kazanı, Cengiz'den sonra Hülagü ile kaynatılarak, İslâm âleminin o gün en büyük ilim ve kültür merkezi olan Bağdad yakılıp yıkıldı ve ciltler dolusu kütüphâneler Dicle'ye döküldü.

Allah bu muazzez milletimizi safdil ve gâfillerin şerrinden korusun! Âmin!

Sadece Niyetin Hâlis Olması Yeterli midir?

Herhangi bir şeyin mevcudiyeti o şeyin rükün ve sütunlarından ibarettir. Yani o şeye ait bütün sütun ve rükünlerin bir araya gelmesiyle o şey vücut bulur. Meselâ namazın mahiyet ve mevcudiyeti, onu meydana getiren rükün ve şartlarından ibarettir. Biri-sinin yokluğu namazın yokluğuna kâfi sebeptir. Nite-kim namaz kılmanın şartlarından biri abdesttir. Diğer şartlar tam olsa da abdest olmasa, namaz sahih olmaz. Hatta bunu bilerek yapan, mesuliyeti mucib büyük bir hata işlemiş olur.

Aynen böyle de memleketimizin iç ve dış şartlarını dikkate almadan “Allah mü’minlerin yardımcısıdır. Kadirdir, niyetimiz de hâlistir,” diyerek politika sahasına atılmak “Türkiye realitesini” görmemektir, basiret yok-luğudur, iç ve dış düşmanlara şuursuzca âlet olmaktır. Abdestsiz ve kıraatsiz namaz kılmaktan farksızdır. Be-diüzzaman bu hakikati şöyle ifade etmektedir:

“Lâkin bu hâl büyük bir derstir. Beni ikaz etti ki, câhil dost düşman kadar zarar verebilir. Öyle ise şim-diye kadar düşmanın tarafına bakıp elimdeki elmas kı-lıçla onların tefritlerini kırardım. Fakat şimdi mecburum. Öyle dostların terbiyeleri için onların avamperesthâne

*ve ifratkârane olan hayalatlarına o kılıcı bir derece
iliştireceğim. (...) O zâhirperestler emin olsunlar ki
sa'yleri beyhudedir.”²⁰*

²⁰ Nursi, Muhakemat, s. 43.

Hiçbir Müfsid, “Ben Müfsidim” Demez

Ferdleri ve cemaatleri değerlendirirken objektif olmaya, fayda ve zararın nereden gelip gelmediğine dikkat etmelidir. Zira herhangi bir isim ve unvanla ortaya çıkanların hakiki durumlarını araştırmak ve gerçek zihniyetlerini bilmek, temkinli ve tedbirli olma noktasında lüzumludur. Tarihin kaydettiği acı hakikatlerden ders alınmalıdır. Yakın tarihimiz acı ibret sahneleriyle doludur. Kasıtlı ve art niyetli insanların vatan ve milletimize getirdikleri zararlar malumunuzdur. Bu zararlı ve menfî insanlar dışında tarih, –niyeti hâlis olmakla beraber– kendilerine teveccüh eden cemaatleri de peşlerine takarak büyük hatalar işleyen, hatta telafisi mümkün olmayan zararlara vesile olan pek çok insanı da kaydeder. Bunların misalleri çoktur. Meselâ: 1919 yılında dindar bir kısım insanlar, İngiliz Muhipleri Cemiyetini İstanbul’da kurarak yabancı parmağına âlet oldular.

Yine Mısırlı Said Molla’nın riyâsetinde Edirne’de bir camide Müslümanların aleyhine olarak Yunan Başvekili Venizelos’un muzafferiyeti için kâfirler lehine dua edildi. Cemaate “Âmin, Allahümme Âmin” dedirtildi.

Pirincin içinde ayrılması zor ve seçilmesi en müşkül taş, pirincin renk ve denginde olan taştır. Millet olarak en büyük ihtiyacımız idrak ve basirete sâhip olmaktır.

Nitekim bu hakikati Bediüzzaman veciz olarak şöyle dile getirmektedir:

“Hiçbir müfsid, “ben müfsidim” demez. Daima sûret-i hakdan görünür. Bâtılı hak görür. Evet, kimse demez ayranım ekşidir. Fakat siz mihenge vurmadan almayınız. Zira çok silik söz ticarete geziyor. Hatta benim sözümü de ben söylediğim için hüsn-ü zan edip tamamını kabul etmeyiniz. Belki ben de müfsidim veya bilmediğim hâlde ifsad ediyorum. Öyle ise her söylenen sözün kalbe girmesine yol vermeyiniz. İşte size söylediğim sözler hayalin elinde kalsın mihenge vurunuz. Eğer altın çıktı ise kalbde saklayınız, bakır çıktı ise çok gıybeti üstüne ve bedduayı arkasına takınız bana reddediniz gönderiniz.”²¹

İnsan ve cemaatleri değerlendirmede objektif bir ölçü olarak Bediüzzaman *“Delil ve âkıbete bakınız”* düsturunu nazara vermektedir.

Fikirlerin arkasında zarar ve ihtilaf mı, yoksa maslahat ve fayda mı var?

Tarih, dâvâsının müdafaasına başladığı anlardaki tutum ve davranışı ile dâvâsının neticelendiği zamanki tutum ve davranışları tamamen zıt olan pek çok insanı kaydeder. İşte Lawrence... İşte sahte Derviş Vamberry...

Bir İngiliz casusu olan Lawrence, Arapçayı birçok lehçesi ile biliyordu. Şeyh unvanı ile her türlü ibâdeti yaparak, Müslümanların başına neler getirdiği bir ibret levhası olarak ortadadır. İslâm'ın iki bahadır kar-

²¹ Nursi, Münazarat, s. 313.

deği olan Araplar ile Osmanlıların arasını açan bu sahte derviş değil mi?

İşte Vambery! Aslında İngiliz casusu olan Vambery, derviş kıyafetiyle Türkistan’da dolaşarak Müslüman halkı ifsad etmek için uğraşmadı mı?

İşte Mısır! İhvân-ı Müslimin cemiyetinin destek ve himayesiyle yükselen ve Müslümanları basamak yaparak, Mısır’ı ırkçılığa dayanan bir sosyalizme götüren Nâsir!

Büyük mücadele veren ve nihayet Ruslar tarafından esir alındıktan sonra, devrin Osmanlı Padişahı Abdülhamid’in kefaletiyle serbest bırakılıp Hacca gitmek üzere cemaatine veda etmekte olan Kafkas Kartalı yılmaz mücâhid İmam Şâmil ayrılırken cemaatine şu ibretli sözleri söylüyordu:

“Bizi mağlup eden Çar değil, içimizdeki Çar tabancalarıdır. Vasiyet ediyorum, cihadınızdan vazgeçmeyin. İçimizdeki Çar tabancalarına dikkat ediniz. İçinizdeki Çar tabancalarını yaşatmayınız ve eğer muvaffak olursanız bu toprakları Osmanlılara teslim ediniz.”

Bu sözler sanki bugün bize söylenmiş gibidir. Biz de içimizde dış güçler nâmına hareket eden din düşmanlarına dikkat edip, onların desiselerine karşı çok uyanık olmalıyız.

Allah vatanımızı ve milletimizi bunların hilelerinden muhafaza buyursun! Âmin.

Rusya'daki Müslümanların Düştüğü Durumdan İbret Alınmalıdır

Konumuzu aydınlatması bakımından, mazide Rusya'da meydana gelen duruma temas etmek faydalı olacaktır:

Çarlık Rusya'sında, Müslümanlar Çar'ın zulmüne maruz kaldıklarından, çarlık Rusya'sı yıkılırsa arzu ettikleri İslâmî hayatı yaşayacaklarını ve müstakil devlet kuracaklarını ümit ediyorlardı.

1917 komünist ihtilalinden sonra komünistler, Müslümanları önce parçalamak sonra da yutmak için onların arasında ihtilaf çıkarttılar, ırkçılığı körüklediler ve riyaset (başkanlık) duygularını kamçılarlamak için müstakil devlet kurmalarına müsaade ettiler. Böylece Rusya'da müstakil 27 devlet kuruldu.

Sonra Müslümanlara bazı tavizler vererek onlara hoş göründüler. Hatta Stalin, Hz. Osman'a ait Kur'ân nüshasını Müslümanlara hediye etti. Birçok cami ve âbideler Müslümanlara iade edildi. Müslümanlar bu durumdan çok memnun oldular ve çok sevindiler. Hatta

Dağıstan’da toplanan bir kongrede Stalin “Sovyet Şeriatı” diyerek İslâmiyet’i benimsediğini ilân etti.²²

Müslümanlar da gâfilce komünistlere aldandılar. Onlarla ittifak ettiler. Yapılan icraatların “İslâm için, şeriat adına” yapıldığını sandılar ve “İslâm Komiserlikleri” kurarak kızılılarla mü’minler işbirliğine gittiler.

Hâlbuki Stalin, kendi adını verdiği kitabında komünist taktiğini şöyle belirtiyordu:

“Hâdiselere yol açmamak için açıktan açığa mücadeleye girişmemelidir. Asıl olmayan zararlı fikirleri dine katıp, hatta komünizm prensipleriyle şeriat arasında benzerlikler olduğunu iddia edip, halkta bu kanaat uyandırılmalıdır. Böylece istenen gayeye ulaşmış oluruz. O hâlde din ile doğrudan doğruya mücadele edilmemelidir. Kısacası atlıların ani hücumu gibi bir baskın yerine, yavaş yavaş sosyalizme alıştırılmalıdır.”²³

Nihayet komünistler devlete tamamen hâkim olup, muhaliflerini sindirip otoritelerini temin ettikten sonra, gerçek iğrenç yüzlerini gösterdiler ve maskelerini indirdiler.

Önce bir kısım bahanelerle 16 Müslüman devleti kendilerine kattılar. Sonra 1922’de din öğretimini tamamen yasakladılar. Din öğretimi yapanları şiddetle ceza-

²² Bkz. Hekimoğlu İsmail, Rusya’daki Müslümanlar Bu Hâle Nasıl Düştü?

²³ Stalin, 4. cilt, s, 361.

landırdılar. Daha sonra din adamlarını ve milyonlarca Müslüman'ı şehid ettiler.

1929 yılında da Türkistan'da on dört bin, Tatar ve Başkırlar'da yedi bin, Kuzey Kafkasya'da dört bin ve Kırım'da da bin cemiyeti kapattılar.

Nihayet kızıl alevler saçarak Müslümanların başına kızılca kıyâmeti kopardılar...

İçerideki bu katliamı yapan komünistler, dış dünyaya karşı kendilerinin dine saygılı ve hürmetkâr olduklarını duyurmak için dessay bir plan sergilediler.

Önce Mısır'daki Ezher Üniversitesine din tahsili yapmak için casus talebeler gönderdiler. Bu ajanların gayesi Mısır'da komünizm propagandası yapmaktır. Ajanlar bir taraftan din tahsillerini yürütürken, diğer taraftan da kesif bir şekilde propagandaya devam ettiler. Nihayet bunlar, Arap Sosyalizmini Mısır'a aşıladılar ve Mısır o tarihlerde Rusya'ya yaklaştı.

Sonra komünistlerin Müslümanlara dost ve tarafdar olduğunu yaymak ve propagandalarını yürütmek için 1946'da Müftü Abdurrahman Rasulev'in başkanlığında Rus casuslarından meydana gelmiş bir kafileyi hacca gönderdiler. Böylece komünizm propagandasını din kisvesinde yürüttüler. Zâhire aldanan bir kısım Müslümanlar, maalesef Mısır'da, Irak ve Suriye'de komünistlerin ağına düştüler, gâfilce onlara destek oldular. Nihayet Irak, Suriye ve Mısır'da sosyalist rejimler kuruldu.

İslâm'ı istismar etmenin bir Müslüman memleketinde oldukça kolay ve çabuk netice verdiğini gören komünistler: “Silaha ne lüzum var, Müslümanlara kendi dinlerini kendi elleriyle yıktırmak varken, başka çetin yollara başvurmak ahmaklıktır.” diyorlardı.

Cenâb-ı Hakk'ın “Kadir” İsmiyle “Hakîm” İsmi Birbirine Karıştırılmamalıdır!

Günümüzde bazı safdil kimseler arzu ile fikri yahut hayal dairesi ile akıl dairesinin muktezalarını birbirine karıştırmakta ve memleket meselelerinin hâlinde gerçekçi olmayan reçeteler takdim etmektedirler. Bu görüşlerin bu şartlar altında kabil-i tatbik olmadığını izah edenlere de şu gerekçe ile karşı çıkmaktadırlar: “Cenâb-ı Hak her şeye kâdir değil mi?”

Evvelâ şunu belirtelim ki, Cenâb-ı Hakk'ın her bir isminin muktezası ayrı ayrıdır. Bir isminin muktezasını diğerinden istemek dalâlet ve felâkettir. Meselâ, Cenâb-ı Hak Kâdir ismiyle bir çocuğu bir anda yaratmaya muktedirdir. Fakat dünya, Dâru'l Hikmet olduğundan Kâdir isminin tecellisi Hakîm ismiyle sınırlandırılmıştır. O çocuğu dokuz ay ana karnında terakki ettirmekte, bunu takiben dünyaya göndermekte, dünyada da tadrîcen, an be an büyötmektedir.

Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin muktezalarını izah noktasında şöyle bir misal daha verebiliriz: Bir Müslüman Allah'ın emirlerini yerine getirdikten sonra, Cenâb-ı Hakk'ın Rahîm ve Gafûr isminden istimdad edebilir. Yani önce namazını kılıp, itaatini yapacak ve

günahlardan sakınacak, sonra da Cenâb-ı Hakk'ın rahmet ve merhametine sığınacaktır. Yoksa ibâdeti terk edip kendini aldatarak "Allah Rahîmdir, Gafûrdur." demek, insanı Kahrhâr isminin te'dibiyle tokat yemeğe götürebilir.

Evet, dünyada muvaffakiyetin ve muzafferiyetin ölçüsü, Cenâb-ı Hakk'ın Hakîm isminin gereği ile amel etmektir. Yani "âdetullah" ve "sünnetullah" kanunlarına hakkıyla uymak gerektir. Dünyada başarı ve terakki isteyen insan evvelâ zaman ve mekânın durumunu dikkate alarak gayret gösterecek, sonra Kâdir ismine sığınacaktır. Yoksa "Allah her şeye kâdirdir" diye tohum ve çekirdeği ambarda bekleten veya çorak bir araziye atan insan, Cenâb-ı Hakk'tan bağ ve bahçe bekleyemez. Böyle bir insan, Zemherir ayında tohumu serpererek gül derlemek isteyen hayalperestten farksızdır.

İnsan, zaman ve mekânın kabiliyetini dikkate alarak tohumunu tarlaya serpmeli; tohumun büyümesini, gelişip semere vermesini de Kâdir isminden beklemelidir. "Allah Kâdirdir" diye, yüzme bilmeden denize dalan adamın âkıbeti boğulmaktır. Cenâb-ı Hakk'ın Hakîm ismine muhalefet ettiğinden Celâl tokadını yiye yiye yok olup gidecektir. Bu fıtrat kanunudur, ilâhî kanundur. Kanunun hükmü umûmîdir, hayatın her safhasında ve her cephesinde geçerlidir. Dolayısıyla içtimâî ve siyasî hayatta da cârîdir.

İçtimâî ve siyasî hayatta muvaffak olmak da, Cenâb-ı Hakk'ın Hakîm isminin muktezasına uyarak hareket etmekle mümkündür. Yoksa "Cenâb-ı Hak Kâdirdir" deyip, memleket şartlarını göz önüne almadan hareket etmenin zarardan başka hiçbir faydası yoktur.

“Küfür Tek Bir Millettir” Sözünün Hakikati Nedir?

الْكُفْرُ مِلَّةٌ وَاحِدَةٌ “Küfür tek bir millettir.” sözü, İslâm’da “Miras Hukuku” için geçerli bir hükümdür. Şöyle ki: İslâm hukukuna göre kâfir bir şahıs, Müslüman bir kimseye mirasçı olamaz. Meselâ; Müslüman bir babanın kâfir olan bir oğlu, babası öldükten sonra onun mirasına sâhip olamaz. Burada şöyle bir soru akla gelmektedir: Acaba kâfir kâfire yahut Hristiyan Hristiyan’a veya Mecusi Mecusi’ye mirasçı olabilir mi?

Bu soruya cevap olarak da Hanefî ve Şâfiî mezhebinin âlimleri “Yahudi, Hristiyan ve Mecusi bu miras noktasında birdirler. Yani tek bir millettirler. Birbirlerine mirasçı olabilirler.” demişlerdir.

“Küfür tek bir millettir.” ifadesinin maksudını, fıkıh âlimleri böyle izah etmişlerdir.

Hem ehl-i kitabın kestiği yenildiği ve onlardan kız alındığı hâlde, mutlak dinsiz, mürted ve putperest kestiği yenilmez. Bu sebeple, küfür tek millettir diyerek ehl-i kitaptan birisini dinsizle ve putperestle bir tutmak, ikisini de bir kefeye koymak İslâmî olmadığı gibi, aklî, mantıkî, ilmî ve vicdanî de değildir. Bir âyette meâlen şöyle buyrulur:

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا
وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَسَّيْسِينَ وَرُهَبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

“(Ey Muhammed!) İman edenlere düşmanlık et-
mede insanların en şiddetlisinin Yahudiler ile Allah’a
ortak koşanlar olduğunu görürsün. Yine onların iman
edenlere sevgi bakımından en yakınının da Hristiyan-
lar olduğunu görürsün. Çünkü onların içinde keşişler
ve rahipler vardır. Onlar büyüklük de taslamazlar.”²⁴

Bu âyette putperest, müşrik, Yahudi ve Hristiyan-
ların bir olmadığı, hatta Hristiyanların Müslüman-
lara daha yakın olduğu bildirilmiştir. Habeş Kralı Ne-
caşi, Peygamber Efendimizin (s.a.v) göndermiş olduğu
sahâbîlere kucak açmış ve sonrasında İslâm’ı seçmiş-
tir. Günümüzde de birçok Hristiyan fikir ve ilim ada-
mının İslâmiyet’e girdikleri görülmektedir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) müşriklere karşı ehl-i
kitap ile ittifak etmiş ve Mekke müşriklerine karşı Me-
dine Yahudileriyle anlaşma yapmıştır. Rum Sûresi’nde
ateşperest İranlılarla Bizans Rumlarının muharebesinde
Ehl-i Kitaptan olan Rumların galibiyetini Müslüman-
lara müjdelemiştir. Mekke’de müşriklerin Müslüman-
lara karşı zulümleri dayanılmaz hâle gelince, Müslü-
manlardan bir kısmı Hristiyan olan Habeşistan’a hic-
ret etmiş ve orada iyi muamele görmüşlerdir.

²⁴ Mâide, 5/82.

Siyasetin İnsafsız Bir Prensibi: İftira Et, Tutmazsa İz Bırakır

İç ve dıştaki gizli düşmanlarımız tarih boyunca kendi gayelerine muhalif olan ve bâtil zihniyetlerine karşı mücadele eden hamiyetli, gayretli ve âlicenap şahsiyetleri; âdi bahanelerle, iğrenç iftiralarla ve yalanlarla nice devlet adamlarını çürütmeye, devleti de çöktürmeye sebep olmuşlardır.

Tarih bunun acı misalleriyle doludur. İbret için yakın tarihimizden bir iki misal verelim:

Fransız ve İngilizler Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü bozmak, Balkanlar'ı ve Rumeli'yi Osmanlı topraklarından koparmak maksadıyla günün askerî ve siyasî dehâsı Sultan Abdülaziz hakkında âdi bir bahane uydurdular: “Sultan Abdülaziz çok yiyor, pehlivanlık yapıyor” gibi sloganlarla milleti aldatarak, yersiz ve mesnetsiz iddialarla Sultan Abdülaziz'i tahttan indirdiler ve başını yediler. Arkasından Ruslar'ı musallat ederek doksan üç harbi diye meşhur olan 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbini başımıza bela ettiler, Balkanlar'ı ve Doğu Anadolu'nun bir kısmını elimizden aldılar.

Sultan Abdülhamid siyasî ve idari dehâsı, müdebirliğiyle yutulmayan ve ezilmeyen bir politikacı ve

dirayetli bir padişahı. Onu efkâr-ı umumiyede çürüt-mek ve nazardan düşürmek için ona da âdi bir iftira atarak “Kızıl Sultan” lakabını taktılar ve onu da tahttan indirdiler. Arkasından imparatorluğumuzun güneyindeki petrol dolu topraklarımız olan Kerkük ve Musul’u elimizden kopartmak, Ortadoğu’da hâkimiyetlerini sür-dürmek için bir kısım Jön Türkleri de âlet ederek Bi-rinci Dünya Savaşını başımıza açtılar. Ve bize çok acı kayıplar verdirdiler.

Şimdi elimizde bir Anadolu kaldı. Gerçi buna da çok desiseler yaptılar. Mondros ve Sevr muahedeleriyle bu vatani yemenin planlarını tezgâhladılar. Fakat Cenâb-ı Hak lütuf ve keremiyle, altı yüz sene Kur’ân’a hizmet eden bu aziz milletin torunlarını muhafaza etti.

Günümüzde de vatanımızın başına nice entrikalar sergileniyor. Dış düşmanlarımız, bu vatani bölmek ve parçalamak ve bu milleti topyekûn imha etmek için sinsice ve şuurlu olarak faaliyetlerini yürütmektedirler. Hamiyetli, vatan ve milletini seven Müslümanlar bu tertiplere âlet olmamalıdır.

Bedüzzaman vatan ve milletini seven bütün insanlara hayatıyla, eserleriyle, dersleri ve talebeleriyle şöyle sesleniyor:

“Benim tek bir gayem vardır, O da mezara yaklaştığım bu zamanda İslâm memleketi olan bu vatanda Bolşevik baykuşlarının seslerini işitiyoruz. Bu ses âlem-i İslâm’ın îman esaslarını zedeliyor. Halkı, bilhassa gençleri îmansız yaparak kendine bağlıyor. Ben bütün mevcudiyetimle bunlarla mücadele ederek gençleri ve Müslümanları îmana dâvet ediyorum. Bu îmansız kitleye karşı mücadele ediyorum. Bu mücahedem ile inşâallah

Allah huzuruna girmek istiyorum. Bütün faaliyetim budur. Beni bu gayemden alıkoyanlar da korkarım ki Bolşevikler olsun. Bu îman düşmanlarına karşı mücadele eden dindar kuvvetlerle el ele vermek benim için mukaddes bir gayedir. Beni serbest bırakınız. El birliği ile komünistlikle zehirlenen gençlerin ıslahına ve memleketin îmanına Allah'ın birliğine hizmet edeyim.”²⁵

Bediüzzaman Hazretleri, îman ve Kur'ân hizmeti yolunda asrın bütün şerirlerinin, gizli cemiyet kurmak ve emniyeti bozmak gibi asılsız iddialarla her türlü zulüm ve işkencelerine maruz kaldı, bütün ömrü esaret zindanlarında ve mahkemelerde geçti. O, bütün bunlara rağmen yılmadan, usanmadan ve yorulmadan, büyük bir azimle îman ve Kur'ân hakikatlerinin gönüllerde yerleşmesine vesile oldu ve milyonlarca faziletli ve fedakâr talebe yetiştirdi.

Talebelerin de insanlık adına yaptıkları maddî ve mânevî hizmetler ve gösterdikleri üstün fedakârlıklara rağmen, dini siyasete âlet etmek, devleti ele geçirmeye çalışmak gibi çeşitli yalan ve iftiralarla eza ve cefaya maruz kaldılar ve birçok kez hapislere atıldılar.

İçinde bulunduğumuz bu hassas ve nazik durumu da vatanını, dinini ve mukaddesatını seven her ehl-i hamiyetin vicdanına Mehmed Âkif'in şu mısralarıyla sesleniyoruz:

“Uyan, ey âlem-i İslâm! Sana gâfil diyen vardır,

Evet, silkin şu cehlinden sana câhil diyen var-

²⁵ Nursi, Şualar, s. 388.

dır,

Cihana ilmi öğrettin neden cehlin esirisin?

Cihan tarihinin mülkünde sen ilmin emirisin,

Senin nurunla âlem ilmi öğrendi, terakkiler

Senin mahsûl-ü tezyindir, temeddünler, tahar-
riler.

Hani Sıddık-ı Faruk, Hani Osman, hani Hay-
dar?

Gazalilerle Raziler, ne oldu İbn-i Sina'lar...

Selâhaddin-i Eyyübilerin, Tarıkların nerde?

Hani Osman Gaziler, büyük Fatihlerin nerde?

O Yavuzlar ne oldu? Nerde kaldı azm ile îman?

Neden ilmi bıraktın, bunu mu emrediyor
Kur'ân."

İslâm'da Affetmek Hakkına Kimler Sâhiptir?

İslâm'da iki türlü hak vardır:

Birincisi: Hukukullah'tır. Yani Allah'ın hakkıdır. Bu hakkı kimse affedemez. Meselâ, küfür, yani Allah'a şirk koşturmak en büyük cinayet ve zulümdür. Şirke düşmüş, mürted ve anarşist olmuş bir insan, hem umum mahlûkatın ve bütün esma-i ilâhiyyenin hukukuna tecavüz ve hem kâinatın güzelliğini tahkir etmiş olduğundan affedilmez bir cinayet işlemiştir. Nitekim mürted ve anarşisti, tevbe etmediği takdirde Allah affetmemektedir.

İkincisi: Hukuk-u ibaddır, yani kul hakkıdır. Kul hakkını da ancak hukukuna tecavüz edilen mağdurun kendisi affedebilir. Kul hakkını peygamberler de affetmeye selâhiyetli değillerdir. Bu meselemizi izah için İslâm tarihinden bir iki misal nakledelim:

Kureyş eşrafından bir kadın hırsızlık yapmıştı. Suçu sabit olunca, kabilesinin büyükleri bir araya gelerek Hz. Peygamber'in (s.a.v) huzuruna çıktılar:

“Yâ Rasûlallah, kızımızın kisası yapılırsa bu bizim için bir zül olur. Kızımızı affediniz” diye yalvardılar.

Efendimiz (s.a.v): “Allah’a yemin ederim ki, eğer Muhammed’in kızı Fâtıma bile hırsızlık etse, onun da elini keserim.” buyurdular.

Diğer bir hâdise:

Hz. Ömer’in (r.a) hilâfeti zamanında oğlu bir suç işlemişti. Durum, Hz. Ömer’e bildirildi. Hak ve adalet güneşi olan Hz. Ömer oğlunu muhakeme etti. Durum tahkik edildi ve nihayet hüküm verildi. Oğlu suçlu idi, kisas yapılacaktı. Allah’ın emri ve Kur’ân’ın hükmüydü bu...

Hz. Ömer tereddütsüz hükmü icra edecekti... Sahâbîlerin gözleri dolu. Kadın ve annelerin gözleri yaşlıydı... Hakk’ın karşısında bütün başlar eğikti.

Kisas tatbik edilip, ceza üçte ikisini geçtikten sonra oğlunun güç ve takati kesilmişti. Harareten ve susuzluktan perişan bir vaziyetteydi. Gözleriyle babasını aradı. Şefkat dolu bakışlarla yüzünü babasına çevirdi, perişan ve bitkin bir sesle:

“Baba su... Bir yudum su...” dedi.

Adaletli Ömer, hak ve hakikati incitmeyen o büyük insan, oğluna seslendi.

“Oğlum, benden su isteme. Cezan bitinceye kadar sana su verilmeyecektir. Eğer sonuna kadar dayanır, ölmezsen; hakkındır, veririz içersin suyunu. Eğer cezan bitmeden ölürsen, gider suyunu cennette inşallah Rasûlullah’ın yanında içersin. Hz. Rasûlullah (s.a.v) sana,

Ömer ne yapıyor diye sorar, sen de: “Yâ Rasûlallah! Ömer, Kur’ân’ı okuyor ve tatbik ediyor dersin.”

İşte İslâm tarihi...

Asr-ı Saadet’den ibretli bir misal daha:

Peygamber Efendimiz (s.a.v) vefatına yakın günlerde sahabe-i kiramı Mescid-i Saadet’e toplayarak onlara belîğ bir hutbe irad buyurduktan sonra cemaate hitaben:

“Ey Müslümanlar! Ben, sizleri hem dünya hem âhiret saadetine dâvet eden peygamberinizim. Yarın mahşer günü kimsenin hakkı bende kalsın istemem. Her kimin bende alacağı varsa gelsin alsın. Her kimin bende hakkı varsa gelsin hakkını alsın” diye üç defa tekrar ettiler. Üçüncü tekrardan sonra cemaat içinde Ukkâşe isimli sahabe ayağa kalktı:

“Anam babam sana fedâ olsun, yâ Rasûlallah! Bir harb dönüşünde benim devam sizin devenize yaklaşmıştı. Ben o sırada deveden inerken sizin kamçınızı bana isabet etti. Ben şimdi o kamçının hakkını istiyorum. Bilmiyorum siz kasten mi vurdunuz.”

Hiz. Peygamber (s.a.v): “Hâşâ yâ Ukkâşe! Allah’ın Rasûlü size nasıl kasten vurur?” buyurdular.

Hiz. Ukkâşe sükût etti. Peygamber Efendimiz (s.a.v), Hiz. Bilâl’i eve göndererek kamçısını getirmesini istedi. Cemaat tam bir merak, sükût ve hüzn içindeydi. Herkes merak ve gözyaşları içinde neticeyi bekliyordu.

Hiz. Bilâl kamçıyı getirdi. O zaman Hiz. Ebû Bekir ayağa kalktı: “Yâ Ukkâşe! Biliyorsun Hiz. Rasûlullah

hasta; mübârek vücudu dayanamazlar. O'nun yerine bana vur!"

"Hayır!" dedi Ukkâşe.

Bu defa Hz. Ömer ayağa kalktı ve: "Yâ Ukkâşe! Rasûlullah'ın yerine benim sırtıma yüz tane kamçı vur." dedi. O zaman Efendimiz (s.a.v): "Siz oturun, Allah sizin makamınızı yükseltsin!" diye dua buyurdular.

Sonra Hz. Ali ayağa kalktı: "Yâ Ukkâşe! Benim kalbim buna razı olmaz. Bana vur." Daha sonra Hz. Hasan ve Hüseyin ayağa kalktılar: "Yâ Ukkâşe! Eğer hakkından vazgeçersen sana yüz deve vereceğim."

Yine "Hayır!" dedi Ukkâşe. Bu sefer Hz. Talha ayağa kalktı: "Yâ Ukkâşe! Sen razı ol. Sana Medine'deki bağ ve bahçelerimi vereceğim."

Efendimiz ayağa kalkanların hepsine dua buyurdular. Ukkâşe'ye hitaben "Haydi kisasını yap." buyurdular. O zaman Hz. Ukkâşe: "Yâ Rasûlallah benim sırtım çıplaktı." dedi. Efendimizin mübârek sırtını açtılar.

Mescid-i Saadet'teki bütün sahâbîler ağlamaya ve figan etmeye başladılar. Hz. Ukkâşe eğildi. Efendimizin sırtındaki nübüvvet (Peygamberlik) mührünü öptü. "Anam, babam sana fedâ olsun yâ Rasûlallah! Maksadım sırtınızdaki nübüvvet mührünü öpmektir" diye maksadını beyan ettiler.

Efendimiz bu hâdisi üzerine: "Her kim cennetlik bir şahsın yüzüne bakmak isterse, Ukkâşe'ye baksın." buyurdular.

İdareciler, Kul Hakkına Son Derece Dikkat Etmelidirler

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi kul hakkı, İslâm'ın en temel prensiplerinden biridir. Bediüzzaman Hazretleri kul hakkını sâlih amelin önemli bir rüknü kabul eder ve şöyle der:

*“Sâlih amel ise, maddî ve mânevî hukuk-u ibada tecavüz etmemekle, hukukullahı da bihakkın îfâ etmekten ibarettir.”*²⁶

Bundan da anlaşılacağı gibi kul hakkı, maddî ve mânevî hukuk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

İnsanın malına, mülküne ve bedenine zarar vermek onun maddî hukukuna tecavüz olduğu gibi; gıybet, iftira, su-i zan da onun mânevî hukukuna tecavüz etmektir. İnsanları günaha, isyan ve küfre sevk ile onların kalp ve rûhuna verilen zarar da mânevî hukuku ihlal etmektir. Evet, bir insana zarar vermek onun nefesine bakması cihetiyle hukuk-u ibada tecavüz, o insanın Allah'ın kulu ve eseri olması cihetiyle de hukukullahı tecavüzdür.

²⁶ Nursi, Mesnevî-i Nuriye, s. 115.

Şirkten sonra günahın en büyüğü kul hakkına tecavüz etmektir. Bunun da dereceleri vardır. Bir adamın hakkıyla yüz adamın hakkına tecavüz elbette ki bir olmaz. Bir adamdan helallik alınabilir, ama yüz adamdan helallik almak hiç de kolay değildir.

Cenâb-ı Hak her hakkı affedeceğini, ancak kul hakkını, hak sâhibi helal etmedikçe affetmeyeceğini bildiriyor. Kul hakkının en tehlikelisi de millet ve devlet malına tecavüz etmek, hile ve hıyanetle gasp etmektir. Çünkü devlet malı umumun hakkıdır. Onda kıyâmete kadar gelecek bütün insanların hakkı vardır. Devlet malını çalmak veya şahsî menfaat için kullanmak hıyanetin en büyüğüdür. Bunda bütün İslâm âlimleri ittifak etmişlerdir. Devlet malına hıyanet eden ve çalanlarla bu hainleri himaye edenler aynı sorumluluk ve vebal dedir. Bir âyette meâlen şöyle buyrulur:

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَىكَ
اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا

*“Allah’ın sana gönderdiği şekilde insanlar arasında hükmedesin diye sana Kitab’ı hak ile indirdik. Hainlerden taraf olma.”*²⁷

Peygamber Efendimiz de (s.a.v):

لَا يَجْتَمِعُ الْإِيمَانُ وَالْكَفْرُ فِي قَلْبِ امْرِئٍ، وَلَا يَجْتَمِعُ الصِّدْقُ
وَالْكَذِبُ جَمِيعًا، وَلَا تَجْتَمِعُ الْخِيَانَةُ وَالْأَمَانَةُ جَمِيعًا.

²⁷ Nisâ, 4/105.

*“Bir kişinin kalbinde îmanla küfür, doğrulukla yalan, emanetle hıyanet birlikte bulunmaz.”*²⁸ buyurmuş ve: *“Allah’ım! Hıyanette bulunmaktan sana sığınırım. Çünkü hıyanet ne kötü bir sırdadır.”*²⁹ şeklinde dua etmiştir.

Kul hakkı Allah katında da çok önemlidir. Çok dikkat etmek lazımdır. Bir kimsenin maddî ve mânevî hakkına tecavüz eden, boynunu Allah’ın kılıncına hedef etmiştir. Bir insan Allah’a karşı borçlu olursa onun rahmeti geniştir, boldur. Belki hakkını bağışlar, affeder. Fakat üzerinde kul hakkı olursa, onu mutlaka ödemeye mecburdur. Mesela bir kişi, bazılarının canına, bir kısmının namusuna, malına tecavüz etmiş, kimini eliyle, kimini de diliyle incitmiş, haysiyet ve şerefini lekelemişse, âhirette hak sâhipleri onun etrafını saracaklar. Şayet o adamın hasenat ve sevabı varsa Allah onları alacaklılara taksim edecek, eğer borcu bitmezse alacaklıların günahlarını onun boynuna yükleyip cehenneme atacaktır. Peygamber Efendimizin (s.a.v) ifadeyle asıl “müflis” işte bu kimselerdir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v), “Hayber savaşında elde edilen ve henüz taksim edilmemiş olan kamuya ait ganimetlerden bazı değersiz eşyayı alan, daha sonra da düşman tarafından öldürülen sahabenin büyük bir günah işlediğini, bu günahtan dolayı şehit olmadığını belirtmiş ve cenaze namazına katılmamıştır.”³⁰

²⁸ Ahmed İbnu Hanbel, II, 349.

²⁹ Ebû Dâvûd, Vitir, 32.

³⁰ Müslim, İman, 48.

Fikir Hürriyeti

Hürriyet bir mânâda serbest düşünebilme, serbest söyleyebilme ve serbest hareket edebilme hakkına sâhip olmak demektir. Diğer bir ifadeyle hürriyet, insanın kendisine ve başkasına zarar vermemesidir. İnsanın şahsî hürriyeti, her türlü haksız taarruz ve tecavüzden korunmuştur.

Bediüzzaman Hazretleri şöyle buyurur:

*“Hürriyetin şe’ni odur ki, ne nefesine ne gayriye zararı dokunmasın.”*³¹

*“Belki hürriyet budur ki; Kanun-u adâlet ve te’dipten başka hiç kimse kimseye tahakküm etmesin. Herkesin hukuku mahfuz kalsın; herkes harekât-ı meşrûasında şâhane serbest olsun.”*³²

İslâmiyet fikir hürriyetine, fert ve toplumun istirahatını zedelememek ve başkalarını rahatsız etmemek ve tahakküm altına almamak kaydı ile bazı sınırlar çizmiş ve bu hususta uyulması gereken birtakım esaslar tespit etmiştir. Uyulması gereken bu esaslar şunlardır:³³

³¹ Nursi, Münazarat, s. 21.

³² Nursi, Münazarat, s. 22.

³³ Molla Fenâri, Fusûlü’l-Bedâyi, 7/ 113-114.

- 1- İyi niyet
- 2- İslâm inancına saygı
- 3- İslâm ahlakına riayet
- 4- Devlet ve milletin birlik ve bütünlüğünü muhafaza etmek.

Günümüzde “Mutlak Hürriyet” yani “her şeyin serbest olmasını savunmak” çok hatalı bir görüştür. Çünkü mutlak hürriyet, mutlak bir vahşettir.

Gayri meşru hürriyeti sınırlamak milletin saadet ve istirahatı için zaruridir. Hürriyetleri topyekûn imha etmek isteyen baskıcı zihniyetlere serbestiyet tanımak, hürriyetin rûhuna aykırıdır. Bu sebeple vatanımızı tehdit eden, hürriyetimizin, mukaddesatımızın, mülkiyet ve namusumuzun baş düşmanları olan yıkıcı cereyanlara hürriyet adına müsaade edilmemelidir. Bediüzzaman Hazretleri bu hakikati şöyle ifade eder:

*“Hürriyeti, âdâb-ı Şeriatla takyid ediniz. Zira câhil efrad ve avam-ı nâs kayıtsız hür olsa, şartsız tam serbest olsa sefih ve itaatsiz olur.”*³⁴

Hürriyet, mukaddes bir hakikat, ilâhî bir rahmet ve nimet olduğundan, medeniyet-i hakikiyenin rûhu, kaynağı ve adaletin de temelidir. Zira hürriyetin olmadığı yerde adalet tecelli etmez, onun yerini istibdat ve zulüm alır.

İnsanlığın esası ve şânı olan hürriyet, başkalarına tahakküm ve zulüm olarak kullanılırsa bu bir cebir ve istibdat olur. Bu ise insanların sefalet içinde meşakkatli

³⁴ Nursi, Tarihçe-i Hayat, s. 62.

bir hayat sürmelerine yol açar. Zira insan, hakkı olmayan şeylerde tasarruf etmekte hür olmadığı gibi, akıl ve edebe aykırı işler yapmakta da hür değildir.

İnsanlar, ancak başkalarının hukukuna taarruz etmemek şartıyla kendi fiillerinde serbesttir. İnsanların birbiri üzerinde baskı kurmaya ve tahakküm etmeye hakları yoktur. Demek ki, hürriyet mutlak değildir. Yani, fert ve cemiyetin şartsız ve sınırsız bir hürriyeti yoktur.

Hakiki hürriyet insanların birbirlerine karşı şefkat ve müruvvetle; iyilik ve insanlıkla muamele etmesini gerektirir.

Bütün insanlar meslek ve meşrepleri, ırkları, dilleri, güç ve kudretleri ne olursa olsun Allah'ın kuludur. Kulluk ve insanlık hürriyetinde hepsi ortaktır. Hepsi aynı emir ve yasaklara tâbi ve hepsi Allah'a ibâdet yapmakla vazifelidir.

Tarih boyunca istibdat çok çeşitli şekillerde ortaya çıkmıştır. Zâlim krallar, diktatörler, papazlar ve bazı hükûmet adamları otoriteyi ellerine alarak fert ve cemiyetin hürriyetine müdahale etmişlerdir.

Bu anlayış çeşitli zulüm ve istibdat idarelerinin ortaya çıkmasına ve insanların köleleştirilmesine, inançlarının engellenmesine ve birçok fikir ve ilim adamının idam edilmesine sebep olmuştur. Bu durum insanların tedennisine neden olmuştur.

Hürriyeti tecavüze maruz kalan bir insanın hayatı ve istiklali, şeref ve namusu da tehdit ediliyor demektir. Nitekim hür olmayan insanlar şeref ve izzetini muhafaza edemez. Başkasının hükmü altında zelil ve sefil bir hayat geçirmeye mecbur kalırlar.

İslâm dini, inanç ve vicdan hürriyetini, akıl ve fikir hürriyetini, konuşma hürriyetini insanlara bahşetmiştir. İnsanların inandığı gibi yaşamaları, kılık ve kıyafetlerinde serbest olmaları vicdan hürriyetinin gereğidir.

İnsanın hayatını huzur ile yaşayabilmesi için serbest hareket etmesi, hür olarak düşünmesi ve düşündüğünü söyleyebilmesi şarttır. Zira herkes dilediği gibi düşünür ve itikat eder; kendi din ve mezhebini diğerlerine tercih edebilir. İnsanın bu hakkını kısıtlamak onun hürriyetine tecavüzdür.

*“Malumdur ki, her hükümette muhalifler bulunur. Asayişe, emniyete dokunmamak şartıyla, hiç kimse vicdanıyla, kalbiyle kabul ettiği bir fıkirden, bir metottan dolayı mes’ul olamaz.”*³⁵

Hangi millette vicdan, düşünce ve konuşma hürriyeti varsa, er geç, o millet tekâmül eder ve huzura kavuşur. Cenâb-ı Hak Peygamber Efendimiz (s.a.v) vasıtasıyla bütün mü’minlere şöyle buyurmaktadır:

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ

*“Habibim söyle onlara, hak, Allah’tan gelendir. Ona îman edip etmemek her ferdin kendi ihtiyarındadır.”*³⁶

Cenâb-ı Hak dahi, insanları inanıp inanmama noktasında kendi iradelerine bıraktığı hâlde, insanların inancına müdahale etmek, kılık kıyafetine karışmak hangi insaniyetle bağdaşır?

³⁵ Nursi, Tarihçe-i Hayat, s. 638.

³⁶ Kehf, 18/29.

Teokratik Düzen Ne Demektir?

Teokratik düzen, Hristiyanlara mahsus bir idare şeklidir. “Fikrî kaynağını Hristiyanlıktan alan bu doktrin, papaz ve kilise hâkimiyetini getirmiştir. Bir ara bütün Avrupa’nın siyasî rejimi olarak da görülmüştür. Teokrasi, devlet iktidarının kaynağını, ilâhî bir iradede arama gücünden ortaya çıkmış ve Hristiyan rûhânîlerinin eliyle yürütülmüştür.”³⁷

Batıda tatbik sahası bulan teokrasinin tarihi gelişimi şöyle olmuştur:

“Hristiyan halkın papazlara gösterdiği hürmet ve bağlılık karşısında papazlar, her türlü iktidarı ellerinde tutmak için bizzat tespit ettikleri yeni bir idare şekli getirdiler. Bu idare tarzı görünüşte papazlar tarafından yürütüldüğü ve dinî bir şekil arz ettiği için “dinî hâkimiyet” mânâsında olarak “teokrasi” diye isimlendirilmiştir. Böylece bu idare şekli, Bediüzzaman’ın da ifade ettiği gibi, “*Ruhbanlara kayıtsız şartsız teslimiyet ve körü körüne taklit*” anlayışı getirmiştir. Bu

³⁷ Mürsel, a.g.e., s. 254.

anlayış neticede yine Bediüzzaman’a göre, “Papazların ve rûhânî reislerin riyaset ve tahakkümleri” şekline dönüşmüştür. Böylece, kendine has özellikleri olan bir tatbikat ortaya çıkmış, bunun adı da “teokrasi” olarak bilinmiştir.

Günümüz siyasî literatüründe hâlen kullanılmakta olan bu terim, geçen asrın sonlarında yetişmiş büyük hukukçu ve tarihçilerimizden Cevdet Paşa tarafından özetle şöyle tahlil edilmektedir:

‘Hıristiyan devletlerinin hükümetleri iki bölüme ayrılır: Biri dinî, öteki cismanî hükûmet. Dinî hükûmet, Katolik mezhebinde Papa’nın hükümetidir ki, bütün rahiplerin âmiri ve kiliselerin reisi olup, Hz. İsa’nın vekili olarak kabul edilir. Bütün Katolik ülkelerde Papa’nın rûhânî riyaseti yürür. Vaktiyle Avrupa’da rûhânî hükümdarlar papaların elinden çok eziyet çektiklerinden, yavaş yavaş papalık nüfusunu azalttılar.’

Bundan anlaşılıyor ki, Batıda biri maddî, diğeri mânevî kaynaklı iki iktidar vardır. Papalar Hıristiyanlık adına dinî iktidarın, krallar ise dünyevî iktidarın sâhibidirler. Teokrasinin bu bakımdan en belirli yönü, devletin iktidar unsurunu maddî ve mânevî olarak ikiye ayırma ve mânevî yönü kendine mal etmesidir.”³⁸

Yukarıdaki izahlardan anlaşılacağı üzere, İslâmiyet’in teokrasi ile hiçbir alâkası yoktur. Tamamen batıya has bir siyasî tatbikat şeklidir. Bu doktrin İslâm’ın muhte-

³⁸ Mürsel, a.g.e., s. 255.

vasında mevcut değildir. Merhum A. Hamdi Akseki de aynı durumu “Müslümana Büyük İlmihal” eserinde “Halifenin, Müslümanlar nazarındaki mevkiini, Frenklerin “teokratik” dedikleri ilâhi sultan ile karıştırmamak lâzımdır.” diyerek bu konuyu geniş olarak izah etmekte, teokrasinin İslâm hakkında geçerli olmadığını ve İslâmiyet’te bulunmadığını ifade etmektedir.

Parti Değerlendirilmesindeki Kıstaslar

Türkiye’de mevcut partileri çok yönlü bir değerlendirmeye tâbi tutmak, memleket şartlarının bir zaruretidir. İndî ve sathî görüşlerle, bir partinin sadece belirli bir yönünün nazara verilmesi, mübalağalı bir şekilde fazla büyütülmesi ve bir sıfatın abartılması parti değerlendirilmesinde yanlış bir kıstastır. Her partiye bir bütün olarak bakılmalı ve bütün vasıfları üzerinden bir değerlendirme yapılmalıdır.

Partilerin genel değerlendirilmesinde şu ölçülerin belirtilmesine ihtiyaç vardır:

Evvela, milletin menfaatlerini şahsî menfaatlerine tercih eden, örf, âdet ve mânevî değerlere saygılı, millet çoğunluğunun teveccühüne mazhar olan bir partiyi tercih etmek aklın gereğidir.

Ayrıca, bir partinin iyi tarafları hatalarına üstün geliyorsa, o parti müspet partiler kategorisinde değerlendirilmelidir. Bununla beraber, hatasız bir parti veya hükûmet muhaldir. Bir tek insan bile hata ve kusurlardan arınmış olmazken, değişik meslek ve meşrep sâhibi insanlardan meydana gelen bir teşkilat ve bir

cemiyet, nasıl tamamen hatasız ve kusursuz olabilir? Hiç hata ve kusuru olmayan bir parti ve hükûmet isteğinde bulunmak, olmayacak şeyi istemek, yani, muhali talep etmektir. Kusursuz hükûmet talebinde bulunan bir kimse bin sene de yaşasa, gelecek hiçbir parti ve hükûmet beğenmeyip onun aleyhinde bulunacaktır. Onun için “hatasız hükûmet” yerine “en az kusurlu hükûmet” isteğinde bulunmak, en aklî ve mantıkî olan yoldur. Buna “ehven-i şerri ihtiyar” denir. Bu prensibin lüzum ve zarureti Mûnâzârat isimli eserinde Bediüzzaman şu şekilde izah etmektedir:

“Zerrâtı günahkârlardan mürekkeb bir hükûmet tamamiyle masum olamaz. Demek nokta-i nazar, hükûmetin hasenâtı seyyiatına tereccühüdür. Yoksa seyyiesiz hükûmet muhâl-i adidir. Ben öyle adamlara anarşist nazarıyla bakıyorum. Zira onlardan birisi –Allah etmesin– bin sene yaşayacak olsa, âdetâ mümkün hükûmetin hangi sûretini görse, hülya ile yine razı olmayacak, şu hülyanın neticesi olan meylüttahrip ile o sûreti bozmaya çalışacaktır.”³⁹

Parti değerlendirilmesinde üzerinde duracağımız diğer bir ölçü de, devlet yönetiminde liyakat, meharret, adalet, kul hakkına riayet ve müdebbirlik sıfatıdır. Mesela: Bir gemi sâhibi, seçeceği kaptanda pek çok özellikler aramalı ve kaptan seçmekteki kıstasları çok yönlü olmalıdır. Kaptanın sadece bir sıfatı tercih sebebi olmamalıdır. Kaptanın ehliyeti, gemiyi kullanma mahareti, tecrübesi ve motor aksamını anlamaktaki derinliği, basîret ve feraseti, sıhhatinin mükemmelliği,

³⁹ Nursi, Mûnazarat, s. 18.

sabrı ve meşakatlere dayanma gücü, irade ve ciddiyeti, vazifesindeki samimiyet derecesi dikkate alınmalı ve bu sıfatlar üzerinden genel bir değerlendirmeye gidilmelidir.

Kaptan, esen rüzgârın ve bulutun lisanından anmalıdır. Kaptan, havanın durumunu ve ne getireceğini idrak eden, işinin ehli, müdebbir bir insan olmalıdır.

Kaptanın elbette ki dindarlığı ve samimiyet derecesi de araştırılmalıdır. Ancak, kaptanın, mukaddesâtı makam ve arzularına âlet edip etmediği de dikkate alınmalıdır. Kaptan, gemiyi Kâbe'ye götüreceğim diye Batum'a da götürebilir yahut geminin komuta daire-sini vatan hainlerine ve anarşistlere de kaptırabilir. Bu hususta çok dikkatli olmak gerekir.

Nasıl ki, evlenmek isteyen bir genç, hususi hayatının direği ve çoluk çocuğunun tahassungâhı olan hânesine getireceği müstakbel eşini seçerken araştırarak, soruşturacak ve evleneceği kadın hakkında malumatlarını yoğunlaştırarak bir karar verecektir. Kadının iffet, ciddiyet, salahat, tesettür, ahlâk, anlayış, nezâket, ev işlerine vukufiyet, şefkat, fedâkârlık ve sebatkârlık gibi vasıflarını dikkate alacak, bunlar ışığında tercihini belirleyecektir. Onun sadece bir yönüne bakarak tercihini yapan genç, aldanabilir yahut aldatılabilir.

Ceylan gözü, insan gözüyle kıyas edilirse, belki insan gözünden daha güzel görünebilir. Ama bütünüyle bir insan ile bir ceylan kıymet bakımından mukayese edilirse, aradaki fark kendiliğinden ortaya çıkar.

İşte partilerin tercih edilmesinde de çok yönlü araştırma yapılmalıdır. Evet, memleketin maslahatını

dikkate alarak bir partiyi iktidar yapmak, bu milletin aslî vazifelerinden biridir. Elbette ki hizmete tâlip partilerin durumlarını geniş bir muhteva içinde incelemek, muhtelif cihetlerini belirlemek, hizmetteki şevk ve arzularını, cesaret ve ciddiyetlerini, vazife anlayışlarını, icraatlarını, millete karşı samimiyet ve tutumlarını araştırmak bir vatandaşlık hakkıdır ve aynı zamanda vatanî bir vazifedir.

Sanatta öncelikle maharet aranmalıdır. Bir insanın bir sanatta ehliyetli olması, diğer sanatlarda da ehil olmasını gerektirmez. Bir vasfı mükemmel olan insanın, bütün vasıfları da mükemmel demek değildir. Mükemmel bir doktordan mâhir bir kimyager olması beklenmemelidir. İnsan, hangi sıfatını ve kabiliyetini geliştirmiş, hangi sahada çalışmışsa o sahada söz sâhibidir. Nitekim dinimiz, vasıflı ve işine ehil insanların, millet hizmetinde tercih edilmelerini nazara vermektedir. Hz. Ebû Bekir (r.a) gibi en seçkin sahâbîlerin de katıldığı “Zatü’s-Selâsil Gazvesinde” Rasûl-i Ekrem Efendimizin, daha yeni Müslüman olmuş, fakat harp sanatını iyi bilen Amr İbnü’l-As’ı kumandan tayin etmesi; aynı şekilde, Efendimiz’in (s.a.v) vefatından kısa zaman önce Suriye üzerine yapılacak bir sefere bütün sahâbîler arasında Üsame Bin Zeyd’i ordusuna kumandan tayin etmesi, vazifelerde salahattan çok, maharete önem verildiğini göstermektedir. Demek ki, emaneti ehline vermek çok mühimdir. Nitekim bir âyette meâlen şöyle buyrulur:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ
النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ

“Gerçekten Allah size, emanetleri ehlinize vermenizi, insanlar arasında hükmettiğiniz zaman, adaletle hükmetmenizi emreder.”⁴⁰

Peygamber Efendimiz de (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

إِذَا وُسِّدَ أُمْرٌ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ

“Emanet kaybedildiği zaman –işler ehli olmayanlara verildiği zaman– kıyâmeti bekle.”⁴¹

Yukarıda bir partide bulunması gereken temel özelliklerden bahsedildi. Bununla beraber bu kıstaslara uymayan bir partiye oy vererek yanlış tercih yapan mü'minleri hatalı görmek, onlara kin ve düşmanlık beslemek, hatta tekfir etmek de insafsızca bir davranıştır. O mü'min kardeşimiz isabetli bir karar vermemiş ise, nihayet bir rey hatası yapmış olur. Bunu büyütme, bu yüzden ona kin ve adavet beslemek ne İslâmiyet'e, ne insaniyete ve ne de vatanperverliğe yakışır. İslâmiyet'te Allah için muhabbet etmek ve yine Allah için buğzetmek esastır. Maalesef geçmişte olduğu gibi günümüzde de bu büyük esastan sapma gösteren bazı kişiler, düşmanlık ve muhabbetlerinde siyaseti esas almakta ve kendi partilerine rey vermeyen mü'minleri haksız, kendi partilerine oy verenleri haklı görerek mü'minleri tezyif etmektedirler. Bu büyük bir hata ve zulümdür. Bediüzzaman bu tehlikeye şöyle dikkat çekmektedir:

⁴⁰ Nisâ, 4/58.

⁴¹ Buhâri, İlim 2, Rikâk 35.

“Sakin, sakın! Dünya cereyanları, hususan siyaset cereyanları ve bilhassa harice bakan cereyanlar sizi tefrikaya atmasın. Karşınızda ittihad etmiş dalalet fırkalarına karşı perişan etmesin! الْحُبُّ فِي اللَّهِ، وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ Elhubbu fillâhi velbuğzu fillâh⁴² düstur-u Rahmani’ yerine, (el’iyazü billah) الْحُبُّ فِي السِّيَاسَةِ، وَالْبُغْضُ لِلْسِّيَاسَةِ elhubbu fissiyâseti velbuğzulissiyâseti⁴³ düstur-u şeytani hükmedip, melek gibi bir hakikat kardeşine adavet ve el-hannas gibi bir siyaset arkadaşına muhabbet ve tarafdarlık ile zulmüne rıza gösterip, cinayetine mânen şerik eylemesin.”⁴⁴

Üstad, başka bir eserinde de tüyler ürperten bir gerçeği şöyle ifade eder:

“Cây-ı dikkat bir hâdis: Bir zaman, bu garazkârane tarafgirlik neticesi olarak gördüm ki: Mütedeyyin bir ehl-i ilim, fıkır-i siyasîsine muhalif bir âlim-i sâlihi, tekfir derecesinde tezyif etti. Ve kendi fikrinde olan bir münâfıgı, hürmetkârane medhetti. İşte siyasetin bu fena neticelerinden ürktüm,

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ

“Eûzü billahi mineşşeytani vessiyase”⁴⁵ dedim, o zamandan beri hayat-ı siyasiyeden çekildim.”⁴⁶

⁴² “Allah için sevmek, Allah için buğz etmek.” Buharî, İmân: 1.

⁴³ Siyaset için sevmek, siyaset için buğz etmek.

⁴⁴ Nursi, Kastamonu Lâhikası, s. 108.

⁴⁵ Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah’a sığınırım.

⁴⁶ Nursi, Âsâr-ı Bediyye, s. 384.

Hâlbuki siyasî tercihleri farklı olsa bile insanların birbirini sevmeleri için birçok sebep vardır. Bediüzzaman Hazretleri bu hakikati şöyle ifade etmektedir:

“Her ikinizin Hâlıkınız bir, Mâlikiniz bir, Mabudunuz bir, Râzıkınız bir... bir bir, bine kadar bir bir. Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kâbleniz bir... bir bir, yüze kadar bir bir. Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir... ona kadar bir bir. Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, vıfak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak mânevî zincirler bulundukları hâlde; şikak ve ni-faka, kin ve adavete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakikî adavet etmek ve kin bağlamak; ne kadar o rabita-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebat-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve i'tisaf olduğunu; kalbin ölmemiş ise, aklın sönmemiş ise anlarsın!”⁴⁷

Peygamber Efendimiz (s.a.v) adavet ve kinin kötülüğünü ifade için şöyle buyurmuştur:

أَتَبَاغَضُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَدَابَّرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ
إِخْوَانًا

“Birbirinizle kinleşmeyiniz, hasetleşmeyiniz, birbirinizden yüz çevirmeyiniz. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olunuz...”⁴⁸

⁴⁷ Nursi, Mektubat, s. 290.

⁴⁸ Buhâri, Edeb, 57; Feraiz 2; Müslim, Birr, 23; Tirmizi, Birr, 24.

حَسْبُ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ

“Müslüman kardeşine hakaret etmesi kişiye kötülük olarak yeter.”⁴⁹

İmam Gazâlî Hazretleri de şöyle buyurmaktadır: “Aklın kemali, îmandan sonra insanları sevmektir.” Zira insan, umum âleme sultan ve halife olarak yaratılmıştır.

Elhâsıl, sebep ne olursa olsun mü'minlerin birbirine kin beslemeleri dinen, aklen ve vicdanen çirkin ve merduttur.

Evet, birlik ve ittifakı sağlamanın yegâne çaresi; Müslümanlar arasında muhabbeti tesis etmek, maddî ve mânevî terakki için azami gayret göstermektir. Bu hususta takip edilecek yolu Bediüzzaman Hazretleri şöyle ortaya koyar:

“Bizim düşmanımız cehâlet, zaruret, ihtilaftır. Bu üç düşmana karşı sanat, mârifet, ittifak silahıyla cihad edeceğiz.”⁵⁰

Böylece, milletimizi mahv ve perişan edip zillete düşüren bu büyük düşmanlarımıza karşı üç elmas kılıçla mücadele edip, milletçe zilletten izzete, tedenniden terakkiye, cehaletten, irfan ve mârifete, ittifak ile de ittihadı yükleceğiz. Bediüzzaman Hazretlerinin dediği gibi:

⁴⁹ Müslim, I, 32; Ebû Dâvûd, Edeb, 35.

⁵⁰ Nursi, Divan-ı Harb-i Örfî, s. 16.

“İttifakta kuvvet, ittihadda hayat, kardeşlikte saadet (...)vardır.”⁵¹

İttihad ve uhuvvet, fertler arasındaki muhabbet ile olur. Ancak o muhabbetle umumi muhabbet ve cazibe meydana gelir. Şanlı ecdadımız, yukarıda zikredilen üç büyük düşman ile mücadelesinde muvaffak olarak asırlarca tevhid bayrağını dünyanın birçok yerinde dalgalandırmışlardır. Bizler de şanlı ecdadımızı örnek alarak, birlik ve beraberliğimizi muhafaza edip, memleketimizi parçalamak isteyen dâhili ve haricî düşmanlara karşı çok dikkatli ve uyanık olmalıyız. Bediüzzaman Hazretlerinin: *“Milliyetimiz bir vücuttur. Rûhu İslâmiyet, aklı Kur’ân ve îmandır.”⁵²* sözüne kulak vermeliyiz.

⁵¹ Nursi, Âsâr-ı Bediyye, s. 483.

⁵² Nursi, Münazarat, s. 57.

Devlet Adamı Nasıl Olmalıdır?

Devlet idaresinin ahenkli ve dinamik şekilde işleyebilmesi için, “Kuvvetli devlet adamı”na olan ihtiyaç, günümüz toplumlarında en belirgin bir ihtiyaçtır. Kabiliyetsiz ve yetersiz devlet adamlarının, topyekûn bir milletin gerilemesine, hatta yok olmasına sebep olduğu gözden kaçmamaktadır. Memleketin idaresini kendilerine emanet edebileceğimiz liderin veya lider kadrosunun, “Kuvvetli devlet adamı” olabilmesi için hangi vasıfları taşıması gerektiği sorusuna cevap bulmak icap eder.

Lider, muvaffak olmuş liderlerin hayatlarını ve eserlerini incelemeli, onların faaliyetlerini karşılaştırarak kendi fikriyle bütünleştirmelidir.

Mesela Napolyon muvaffak olamazken, Roma imparatoru İskender neden muvaffak oldu? Victor Hugo veya Goethe bu soruya cevap olarak: “Napolyon kendi zevk ve ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra devlet işleri ile uğraşır, İskender ise devletin işlerini yaptıktan sonra, vakit kalırsa kendi ihtiyaçlarına bakardı.” demiştir. Ancak, şu bilinmelidir ki, İskender’in arkasında bir Eflatun, bir Aristo vardı. Napolyon ise böyle bir destekten mahrumdu.

Lider, milleti kendisi gibi sevmeli ve kendisini onların hizmetine adanmalıdır.

سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ

“Seyyidül kavmi hadimuhum” “Bir kavmin yöneticisi o kavmin hizmetçisidir.”⁵³ hadis-i şerifini hatırdan çıkarmamalıdır.

Lider; siyasî, idarî, askerî, içtimâî icraatında birlik ve âhengi meydana getirmelidir.

Liderin bir elinde kuvvet diğer elinde hikmet ve adalet olmalıdır. Aksi hâlde o devletin devamı olmaz. Âdil idareciler hakkında Hasan-ı Basrî'nin Ömer b. Abdülazîz'e yazdığı mektubundan bazı bölümlerini burada nakletmekte fayda mülâhaza ediyorum. Mektupta âdil yöneticinin niteliklerini şöyle sıralamaktadır:

“Bil ki, Allah âdil devlet reisini; haktan sapanları düzeltici, her zâlimi doğrultucu, her bozuğu ıslah edici, her zayıfa güç, her mazluma da hakkını verici ve her şaşkına sığınak kılmıştır.

İdareci, idare ettiği insanlara karşı gayet şefkatli olmalıdır. Onları tehlikelerden uzaklaştırır, fitne ve anarşiden, ezâ ve cefâyâ maruz kalmaktan muhafaza eder.

İdareci, vücudun içinde kalp gibidir. Onun sağlıklı çalışmasıyla vücut hayatını devam ettirir. Bil ki, şu anda yaşadığın dünyadan başka, kalacağın ebedî bir dünya daha var. Sevdiklerin senden ayrılacaklar ve seni kabrinde yapayalnız bırakacaklar. O hâlde, kişinin

⁵³ Deylemî, el-Firdevs bi-Me'sûri'l-Hitâb, Beyrut 1986, II, 324.

kardeşinden, anne-babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı o gün için sana faydalı olacak işleri yapmayı da unutma.

Bugünkü kudretine takılıp kalma, yarınki aczini de düşün! O gün sen ölüm kemendiyle esir edilmiş olarak, nice meliklerin Hayy u Kayyum olan Allah’a boyun eğdiği bir sırada melekler, nebiler ve rasullerden müteşekkil bir topluluğun arasında olacaksın. Artık sen bilirsın.

Bu öğütleri, sevdiği kimseyi sağlığına kavuşturmak istediği için ona acı ilaçlar içiren doktor gibi telakki et.”⁵⁴

Lider; meşru otorite gücüne sâhip olmalıdır. Bu otorite gücü de kaynağını zorbalıktan, tahakkümden, cebrî ve ezici terörizmden değil; dostluk ve samimiyet üzerine kurulu icraatçılık, liyakat, maharet ve müessiriyetten almalıdır.

Lider; söz ve fiillerinde ölçülü ve dengeli olmalıdır.

Lider; az, öz ve akla uygun söylemeli, konuşmalarında mantık ve muhakeme esas olmalı, ifade ve beyanlarında tezada düşmemeli, ayrıca sözleri ile hareketleri de birbirine ters düşmemelidir...

Lider; başkalarını küçülterek kendini büyük göstermeye çalışmamalı, başkalarını tahkir, tezyif, karalama, tatlil ve tekfir edici beyanlarda bulunmamalıdır.

⁵⁴ Muhammed İbn Abdürabbih, el-İkdü'l-Ferid, I, 25.

Lider; devleti ve milleti için zaruri kabul ettiği temel prensiplerden taviz vermemelidir. Şartlar kendisini bu prensiplerden taviz vermeye veya yurdu bırakıp kaçmaya zorladığı durumda bile idam sehpasında sadakat dersi vermeyi bilmelidir.

Lider; toplayıcı, birleştirici ve bütünleyici olmalı, milletin birlik ve beraberliğini bozucu düşünce ve hareketlere asla müsamaha etmemelidir.

Lider; yurdunu iyi tanımalı, içte ve dışta memleketin içinde bulunduğu şartları isabetle tespit ederek problemlere çözüm yolu bulmaya çalışmalı, ütopik ve hayalî değil, realist ve gerçekçi olmalıdır.

Lider; bilgili, azimli ve kararlı olmalı, hissî ve zihnî olgunluğa sâhip, ihtiyat ve tedbire riayetkâr bulunmalıdır.

Lider; ümit ve enerji kaynağı olmalıdır. Herkesin ümitsizliğe düştüğü, şevk ve gayretinin kırıldığı şartlar içinde, bitmez bir enerji ile millete ve mesai arkadaşlarına ümit kaynağı olup, zor şartlardan başarı ile çıkmasını bilmeli ve yol gösterici olmalıdır.

Lider; istişareye önem vermeli, mesai ve dâvâ arkadaşlarına güvenmeli ve onların da güvenini kazanmalıdır.

Lider; vatanperver olmalı, devlet ve milletin huzur ve refahını her şeyin üstünde tutmalıdır. Milletin mukaddesatına, mânevî değerlerine, örf ve âdetlerine bağlı ve saygılı olmalı; mukaddesatını ve dinini şahsî kapris ve emellerine, siyasî arzu ve menfaatlerine basamak yapmamalı, bilakis bütün imkânlarıyla bu yüksek değerlerin muhafazasına ve yücelmesine hizmet

etmelidir. Bu değerlerin imhasına çalışan yabancı ideolojilerin yayılmasına asla müsamaha ve müsaade etmemelidir.

Lider; ketum olmalı, sır saklamasını bilmelidir. Politik menfaat temini için, devlet sırlarını rastgele yerde söyleyerek ayağa düşürmemeli, devletin şeref ve itibarını hiçe indirmemelidir. Fatih Sultan Mehmed, İstanbul’u fethi sırasında: “Efendim, fetih için nasıl hareket edeceğiz, bunun için nasıl bir planınız var?” diye soran en yakın bir kumandanına şu ibretli cevabı verir: “Benim fetihle ilgili sırrımı sakalımın kılları dahi bilse, onları yolar atarım.” İşte bu sırdan dolayıdır ki, genç yaşında İstanbul’u fethedip, Hazreti Peygamberin (s.a.v) müjdesine mazhar oldu.

Lider; emanete riayetskâr, sözüne sâhip ve sâdık olmalıdır. Şartlar ve imkânlar bakımından yapamayacağı şeyleri vaat etmemelidir.

Hiz. Ali (r.a.): “Bir Devlet Adamına Emirnâme” isimli risalesinde: “Verdiğin sözü muhafaza için icap ederse hayatını bile fedâ et! Sakın ahbine hıyanet etme!”⁵⁵ buyurmaktadır.

Lider; vasıflı ve işinin ehli olmalıdır. Otuz yıl vezirlik yapmış, herkesçe, kuvvetli ve dirayetle bir devlet adamı olduğu kabul edilen Nizâmülmülk, “Siyasetname”sinde; devlet idaresinde en akıllı, en tecrübeli ve en ehliyetli insanlara vazife vermenin zarureti anlatmakta ve va-

⁵⁵ Hiz. Ali’nin Bir Devlet Adamına Emirnamesi, Terc. Mehmet Akif, Doğan Güneş Yayınları, İstanbul 1963, s. 23.

zifelerin ehliyet ve liyakate göre dağıtılması görüşünü ısrarla savunmaktadır.⁵⁶

Lider, müdebbir olmalıdır. Müdebbiriyet yönü çok zayıf olan II. Bâyezid; devlet idaresinde vukûfiyetinden ziyâde, takvâ ve salâhatiyle tanınmış; Osmanlı İmparatorluğunun hâkimiyetini temin ve kudretini hâkim kılma politikasında pasif ve devlet yönetiminde etkisiz kalmıştır. İmparatorluğun doğusunda gittikçe büyüyen ve tehlike arz eden Safevî tehlikesine karşı gerekli tedbirleri alamamıştır. Yavuz ise, celâdet ve şehâmeti ile başa geçtiği zaman ciddiyeti, devlet idaresindeki basireti, müdebbirliği, fıtrî kahramanlığı, askerî ve siyâsî dehâsıyla Safevî belasını bertaraf etmiştir. Kısa padişahlık devresinde cesur ve atak davranışlarıyla tarihte büyük izler bırakmıştır.

Lider; karar vermeden önce çok düşünmeli, hâdiselerin müspet ve menfî taraflarını dikkate almalı, faydalı olduğuna inandığı zaman da derhâl tatbikine geçmeli ve neticeyi Allah'tan beklemelidir. Zaten bir teşebbüste muvaffakiyeti temin eden sebeplerin en mühimi, onu tatbik edecek zamanı çok iyi tespit ederek, pürüzsüz ve noksansız şekilde neticelendirmektir.

Lider; milletin ızdırabını rûhunda duyabilen insandır.

Lider; milletin umumi vicdanını okur, ruhların müşterek ihtiyaçlarını sezer, tam zamanında ortaya atılarak, büyük kitleleri harekete getirir; aslında var olan kuvvetleri harekete geçirip maksadına ulaşır.

⁵⁶ Nizâmülmülk, Siyasetname. Terc. M.Ş. Çavdaroglu.

Devlet İdaresinde İki Mühim Esas: İstikamet ve Adalet

İstikamet; hak ve hukuka uygun hareket etmektir.

İstikamet, toplum hayatının en önemli esaslarından biridir. İstikamet, maddî ve mânevî ilerlemenin ve huzurun kaynağı, yüksek ahlakın özüdür. Hak ve hakikate kavuşmak için istikametten başka yol yoktur.

Nizam ve ahengi muhafaza için istikamet şarttır. Bu bakımdan İslâm dini istikamete pek ziyâde ehemmiyet vermiştir. Dünya ve âhiret hayatının saadet ve selameti istikamete bağlıdır.

Cenâb-ı Hak istikametın ehemmiyetini anlatmak için Peygamber Efendimize (s.a.v) hitaben şöyle buyurmaktadır:

فَاسْتَقِمَّ كَمَا أُمِرْتَ

“Emr olunduğun gibi istikamet üzere bulun.”⁵⁷
Taraf-ı İlahiyeden Peygamber Efendimize emrolunan

⁵⁷ Hûd, 11/112.

bu hakikat, İslâmiyet’le şereflenen ümmetine de bir ilahî emirdir.

Bir millet, toplum hayatının esası olan doğruluğu içinde ihyâ edip onunla hile ve hıyanet gibi yolsuzluklardan kaçınır ve istikamet üzere yaşarsa, dünyada ve âhirette saadet ve selamete kavuşur. Bediüzzaman Hazretleri şöyle buyurur:

“Sıdk, İslâmiyet’in üss-ül esasıdır ve ulvî seciyelerinin rabitasıdır ve hissiyat-ı ulviyesinin mizacıdır. Öyle ise, hayat-ı içtimaiyemizin esası olan sıdkı, doğruluğu içimizde ihyâ edip onunla mânevî hastalıklarımızı tedavi etmeliyiz.

*Evet, sıdk ve doğruluk, İslâmiyet’in hayat-ı içtimaiyesinde ukde-i hayatiyesidir. İman sıdktır, doğruluktur.”*⁵⁸

Tarihe baktığımızda görürüz ki, ecdadımız, istikamet ve doğruluk gibi ulvî seciyeleri toplum hayatında ihyâ ettikleri için; hem madden, hem de mânen terakki etmişler, asırlar boyunca şan ve şerefle yaşamışlardır.

Terakkinin zembereği doğruluktur, hak ve hukuka riayet etmektir. Cemiyet hayatında istikamet ve doğruluğun ölmesi, maddî ve mânevî hak ve hukuka riayet edilmemesi geri kalmanın hatta yıkılmanın en müessir sebebidir.

Doğru, istikametli, hak ve hukuku bilen ve Allah’tan korkan bir insan, hiçbir kimseyi aldatmaz, haklarına tecavüz edemez. İşte bu meziyetlere sâhip bir insan fiil ve hâllerinde daima itidal üzeredir. Eğer bu gibi hisler

⁵⁸ Nursi, Hutbe-i Şamiye, s. 46.

ve meziyetler onun ruh ve kalbinden silinirse, artık o, yırtıcı bir canavar kesilir.

İstikamet ulvî bir haslettir ki, eğer cisimleşse bir melek olur, hıyanet de öyle kötü bir şeydir ki, o da cisimleşse mel'un bir şeytan sûretini alır.

Adalet; her şeyi layık olduğu yerine koymak demektir. Zulmün zıddıdır. Sırat-ı müstakimdir, yani her iki uçtaki aşırılıkların ortasıdır.

Adalet; insaf ve hakkaniyet mânâlarını ihtiva eder. Bu bakımdan adalet, âlemin nizamı ve ahengidir. Bütün insanların hukuk karşısında eşit olmaları adalet ile temin edilebilir. Bir milletin kuvvet ve devamı adaletin ta'mim ve tahakkukuna bağlıdır. Bir âyette meâlen şöyle buyrulur:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ
النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ

“Allah, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor.”⁵⁹ Buna göre, başta devlet idarecileri olmak üzere, her insanın adaletle hükmetmesi vâciptir. Fertlerin âdil idarecilere itaati vâcip olduğu gibi, idarecilerin de fertler arasında adaletle hükmetmesi vâciptir.

Adaletten ayrılan devlet reisi, idare ettiği milletin huzur ve saadetini temin edemez, bilakis onlara zulmetmiş olur. Malumdur ki, insanlara zulmedenin dâvâcısı Allah'tır. Evet, zulüm kadar Allah'ın kahr ve gadabını

⁵⁹ Nisâ, 4/58.

tacil edecek hiçbir şey olamaz. O'nun intikamına dayanacak kuvvet ve kudret ise hiçbir kimsede yoktur. Allah Teâlâ ile azamet yarışına kalkışan Firavun ve Nemrutların âkıbetleri ortadadır. Allah Teâlâ her zâlimi zelil; her mütekebbiri hakir eder.

Cenâb-ı Hak bir âyette meâlen şöyle buyurmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ
 أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ
 أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوُّا أَوْ تُغْرِضُوا
 فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

“Ey îman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutun, kendiniz veya ana babanız veya en yakınlarınız aleyhine bile olsa, Allah için şâhitlik eden kimseler olun. Haklarında şâhitlik yaptığınız kimseler, gerek zengin ve gerek fakir olsunlar, Allah onlara sizden daha yakındır. Onun için haktan ayrılıp da nefsinizin arzusuna uymayın. Eğer adaleti yerine getirmekte veya şâhitlikte dillerinizi bükerseniz veya büsbütün yüz çevirirseniz, hiç şüphesiz Allah, ne yaparsanız hakkı ile haberdardır.”⁶⁰

Evet, fesada uğramış fert ve cemiyetleri, azgın nefisleri yola getirip terbiye etmek ancak adaletle olur.

İnsanlar kudret, servet, makam ve mevki itibarıyla birbirinden farklıdır. Bunları birbirine tecavüzden men edecek bir kuvvet, bir engel varsa o da adalettir.

⁶⁰ Nisâ, 4/135.

Allah'ın bir kanun-u ezelisi olan adalet, bir millette hükmetmezse, o zaman fertler arasında fitne, fesat ve terör tezahür eder. Kavi zayıfa, zengin fakire, zâlim mazluma tahakküm eder. Biçare insanlar merhamet ve insaftan, fazilet ve kemalattan mahrum olan zâlimlerin tecavüzüne maruz kalır. Mallarını, canlarını ve namusları muhafaza edemez, perişan ve huzursuz olurlar. Böylece iş çığırından çıkar, yoksullukların, hırsızlıkların önü alınmaz olur. İşte bu insanları huzura kavuşturmak, mal ve canlarını teminat altına almak, ancak adalet ile mümkün olur.

Bediüzzaman Hazretleri de “Kuvvet kanunda olmalı. Yoksa istibdad tevzî olunmuş olur.”⁶¹ buyurarak adaletin ancak kanun hâkimiyetiyle sağlanabileceğine dikkat çekmiştir.

Fertlerin idarecilere karşı samimi irtibatı adaletle sağlanabilir ve takviye edilebilir. Adaletle hükmedilmezse zulüm ve cebir ortaya çıkar. O zaman idarecilere muhabbet ve itaat yerine düşmanlık ve husumet edilir. Memlekette asayiş ve emniyet kalmaz. İdare edenlerle idare edilenler arasında nefret meydana gelir ve gittikçe ziyâdeleşir.

İdareyi elinde tutanlar adaleti kendilerine rehber ederek cemiyetin nizam ve intizamını muhafaza etmelidirler. Adaletin hükümran olmadığı bir memlekette huzur ve bereket olmaz. Çünkü adalet, insanların huzur ve istirahatına vesiledir. Cenâb-ı Hak adaletle yaşayan devlet ve milletlere, hak din üzere olmasalar bile yardım eder, onları payidar eder.

⁶¹ Nursi, Hutbei Şâmiye, s. 91.

Adaletin tarih boyunca hâkim olduğu dönemler yaşanmıştır. Başta Peygamberler ve onların yolunu izleyen pek çok âdil melikler yaşadıkları dönemlerde ferdî ve içtimâî hayatta huzur ve güveni temin etmişlerdir. Bu konuda akla gelen ilk örnekler Hazret-i Ömer ve Nuşirevan'dır. Devletlerden de adalet denince akla ilk gelen Ömer b. Abdülazîz'in dönemindeki Emevi Devleti ile Selçuklular ve Osmanlılardır.

Bütün dünya tarihinde Hazret-i Ömer'in adaleti dillere destan olmuştur. O, kalbi muhabbet, merhamet ve lütuf ile dolu bir devlet reisiydi.

Nuşirevan'ın adaleti sayesinde İran Devleti geniş bir imparatorluk hâline gelmişti.

Gerek Selçuklular ve gerekse Osmanlılar çok farklı dinlere mensup, ayrı dilleri konuşan milletleri aynı bayrak altında beraber ve huzur içinde yaşatmışlar, ferdî ve içtimâî adaleti sağlamışlardır.

Selçuklu ve Osmanlıları o yüksek seviyeye çıkaran ve itibar sâhibi yapan şecaat, hürmet, ahde vefa gibi birçok meziyetleri vardır. Ancak bunların başında adalet gelir.

Bu vasıflar sayesinde ki, Osmanlılar altı asır boyunca dünyaya hâkim olmuş ve hükmetmişlerdir. Adalet mekanizmasını tam olarak işletmişler, bayrağı altındaki muhtelif kavimlerin aralarında adalet ve eşitlik esaslarını korumaya gayret göstermişlerdir. Adalet sayesinde kuvvet ve kudret kazanmışlar, hoşgöründe insanlık âlemine numune olmuşlardır. Fethettikleri ülkelere sevgi, barış ve huzur götürmüşlerdir. Sel-

çoklu ve Osmanlı Devletleri milletlerin din ve dillerine ilişmemişlerdir. Kur’ân-ı Kerim’in:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ

“Ey îman edenler! Âdil şâhitler olarak Allah için hakkı ayakta tutun...”⁶² âyetini kendilerine rehber etmişler, savaş zamanlarında bile adaletten ayrılmamış, düşmanlarına karşı merhametle davranmışlardır. Bu merhametli davranış sayesinde insanların kalplerinde muhabbete dayalı hâkimiyetlerini devam ettirmişler ve böylece cihanı kucaklayan şevket ve saltanatları bütün haşmet ve şa’sasıyla asırlarca devam etmiştir.

Adaletin zıddı zulümdür. Zulüm; “adalete zıt olan bir fiil ve hareket” mânâsındadır. “Haktan bâtıla intikal etmek, hakkı layık olduğu yere vermemektir.” “Mazlumun duası ve bedduası ile Allah (c.c) arasında hiçbir perde yoktur.”⁶³ “Mazlumun âhı zâlim için en keskin kılıcın görmediği işi görür.” gibi hadis-i şerifler meşhurdur. Bu hadisler zulmün ne kadar nefrete layık, adaletin ne kadar âlî bir sıfat olduğunu ortaya koymaktadır.

İnsanları ve devletleri soyarak, haksız kazanç elde etmek, fakirlerin ve masum insanların hakkını yiyerek refah içerisinde yaşamak da en büyük bir zulümdür.

Zulüm vasıtalarından biri de rüşvettir. Çünkü rüşvetle, devlete ve millete ait olan mal gasp edilmektedir.

⁶² Mâide, 5/8.

⁶³ Buhâri, Zekât 1, 41, Sadaka 1, 63, Mezalim 9, Megazi 60, Tevhid 1; Müslim, İman 31, (19); Tirmizi, Zekât 6, (625); Ebû Dâvûd, Zekât 4, (1584); Nesâî, Zekât 46, (5, 55).

İslâm Dininde Meşveretin Ehemmiyeti

*“Meşveret toplantısında, muhterem
Mehmed Kırkıncı Hocamızın
yapmış olduğu konuşmadır.
İstişare, hizmetin tedvir ve
tanzimi ile ilgili olan bu konuşma,
müşavere heyetinin arzusu üzerine
yayınlanmış olup, kardeşlerimize
berâ-yi malûmat olarak gönderilmiştir.”*

Muhterem kardeşlerim;

Yapılacak meşveretlerde, hizmetimize taallûk eden meseleler hakkında en isabetli ve en makul görüşü ortaya çıkartmak için, ehil kimselerin mütalâasına müracaat etmek gerekmektedir.

Cenâb-ı Peygamber (s.a.v): “Müşavere edilen emindir.”⁶⁴ buyuruyor. Çünkü müsteşar yani kendisiyle istişare edilen zât emin, mütefekkir, müstakim, tesirata tâbi olmayan, gadab göstermekten berî, pek ciddi,

⁶⁴ Tirmizî, Edeb, 57; Ebû Dâvûd, Edeb, 114; İbn Mâce, Edeb, 37; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, V, 274; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübra, X, 112.

halim, sabırlı ve hayırhah olmalıdır. Yani hayır okumalı, hayır konuşmalıdır. Zira bir hadis-i şerifte: “Her kim kendisiyle müşaverede bulunan kardeşine, bildiği hâlde hilâfına bir beyanda bulunursa, şüphesiz hıyanet etmiş olur.”⁶⁵ Başka bir hadis-i şerifte de şöyle buyrulur: “Her kim istişare ederse rüşte mazhar olur, her kim müşavereyi terk ederse hatadan kurtulamaz.”⁶⁶

Elhamdülillah, sizler gibi nümune-i imtisal, darü’l-fazilet ve kemal olan Nur talebelerinin meşvereti, kudsî hizmetimize ait himmet ve gayretleri artıracak, istidat ve kabiliyetlerin inkişafına, âlî seciyelerin intişarına vesile olacaktır. Çünkü sizler meleke-i hissiye ile değil, haysiyet-i akliye ile meseleleri müzakere etmek kudretine sâhipsiniz.

Ancak, her insanda hissiyat bulunur. Bu sebeple meşverette daima müsbet meseleleri nazara vermek gerekmektedir. Menfî meselelerin zikrinde kalpler rencide, fikirler rahatsız olabilir. Şevkler kırılır. Güzel sıfatlar ortaya konduğu vakit, tahtında menfî şeyler de anlaşılmış olur. Şeytana lânette bir fayda yoktur. Ama “Bismillah” dersiniz, hem sevab işlemiş, hem de şeytanı kaçırmış olursunuz. Bu sebeple güzel ve müspet şeyleri konuşmak, bu şûrâyâ güzel fikirler getirmek lâzımdır.

Meselelerimiz müzakere edilirken, hâlden ziyâde istikbal nazara alınmalıdır. İstikbali dikkate alarak adım atmak güzel bir tedbirdir. Kardeşlerimizi değerlendirirken de bu ölçüyü dikkate almak gerekmektedir. Bir

⁶⁵ Ebû Dâvûd, İlim, 8.

⁶⁶ Âlûsî, Rûhu’l-Meânî, 4, 106 (Beyhâkî, Şuabü’l-İmân’dan naklen).

arkadaşımız günah işlemiş ve hatası varsa, yere batırılmaz. Ona “tevbe et” denilir. Belki o, istikbalde yıkınıp temizlenebilir. Hatta emsallerinden çok daha ileri geçip terakkî edebilir. Hâlde olan kusurlarımız ile birbirimizi batırmaya, hatalarımızı açığa vurmaya gidilmemelidir. Bu düsturlara göre hareket edersek fayda göreceğiz. Öyleyse takip edeceğimiz yol, müspet harekettir, müspet konuşmaktır. Tatlı, makûl, yerinde ve hilimle konuşmaktır. Bu sebeple meşverete taalluk eden birkaç düsturu nazara vermekle fayda mülâhaza etmekteyim.

Evvelemirde, reyi alınan şahıs, kendi arzı ve temennisini ibraza değil, hakikatin hükmünü izhara müteveccih olmalıdır. Yani Risale-i Nur bizden ne istiyor? Üstadımızın bu konudaki beyanı nedir? Bu noktalardan hareket ederek meselelerimiz değerlendirilmelidir.

Müşaverede bir fikr-i ilmi ile hakikati ortaya çıkartmak ve ekseriyetin reyine ittiba etmek şarttır. Yani meselelerimizi ilim ve fikrin ışıǵı altında müzakere edeceğiz. Fikir ve ilmin kuvveti ile hareket edersek aşamayacağımız mâni yoktur. Bir mesele reddedilecekse ilmen reddedilmeli, kabul görecekse de ilmen kabul görmelidir. Böylece meselelerimiz kanun, kaide ve düsturların süzgecinden geçmiş olacaktır. Muvafakiyetimiz, Üstadımızın göstermiş olduğu düsturlara ittiba etmekle ortaya çıkacaktır. Aksi hâlde ayaklarımız dolaşabilir.

Bazen bir meselenin müzakeresinde bir veya birkaç fikir makul olabilir. Yahut her fikrin hakikat tarafları bulunabilir. Hak da taaddüt edebilir. O zaman yapılacak iş şudur: “el-hükmü lil ekser” kaidesince

ekseriyetin görüşüne uymak, kendi fikir ve arzusunu terk etmektir. Meşveretin hukuku noktasından buna uymak gerekli olduğu gibi, ittilat ve tesanüdün tesis ve devamı noktasında da ekseriyetin kanaatine katılmak elzemdir. Psikolojik olarak da ekseriyetin kanaatine iştirak etmek insanı rahatlatır. Üstadımızın beyan buyurduğu üzere, Hakk'ın hatırı için, nefsin hatırını kırarak, hakikati ortaya koymak daha sevaplıdır. Aksi hâlde müşavere, yerini muhtelif hislerin müsademe ve cidaline terk eder, –Allah korusun– inkıraz ve iftiraki müstelzim olur.

İnsan vücudundaki bir âzâdan ruh çekilse, artık o uzuv çalışmaz, felç olur. Vücut sıhhati için rûhun bütün âzâlarla teması şarttır. Risale-i Nurlar bizim rûhumuz, bizler de onun âzâları hükmündeyiz. Üstadımızın vefatından sonra birçok hâdiseler bize ders vermiştir. Bir kardeşimizin kopup gitmesi ile bir mücevherat kaybediyoruz. Giden bizden gidiyor. 10 kuruşun gitse arıyorsun, 100 kuruş kaybetesen onun ıstırabını çekiyorsun. Bir insanın kolunu kaybetmesi ne ise, bizler için dâvâımız noktasından bir insanın kaybedilmesi de odur. Bir kardeşimiz gidince bir âzâmız felç olur.

Başka bir misal ile bir hatip bir camide konuşur, sair camilere hoparlör bağlanır. Böylece bir ses binlerce yerlerde dinlenebilir. Bir camide hoparlör bozulursa, o camiye ses gitmez. Bu misal gibi her bir kardeşimiz bir hoparlör hükmündedir. Bir memleketteki bir Nur talebesinde arıza olursa, oraya sesimiz gitmez olur. Hâlbuki senin maksadın her camideki cemaate sesini duyurmaktır. Öyleyse vazifemiz hoparlöre hürmet etmek ve onu muhafaza etmektir. İnsan bozulan

bir âlete kızmaz ve küsmez. Belki onu tamir eder. “Niye bozuldu?” diye çekiçe kafasına vurursan, küliyen onu kaybedebilirsin. Kızılmaktan ziyâde tutmak, hiddetten ziyâde muhabbet ve şefkat ile tedavi etmek gerekir. Hamiyet ve dâvâ rûhu bunu gerektirdiği gibi, maslahat ve akıllılık da budur.

Kardeşlerim, bizler çok büyük bir dâvâyı yüklenmişiz. Sırtımızda büyük bir mesuliyet var. Elbette büyük bir taşı kaldıran 20-30 adamdan bir-ikisi bu hengâmda birbirinin ayağına basabilir. “Niçin benim ayaklarımı çiğnedin?” diye ellerini taştan gevşetmek kâr-ı akıldır. Hikmet nazarıyla meselelere bakmak gerekmektedir. “Ben hikmet bilmiyorum” diyemezsin. Risale-i Nur başından sonuna kadar hikmetlerle lebâleldir. Öyleyse Risale-i Nurlar ile telkin edip, tamir etmek lâzımdır. Kardeşlerimizi ancak tamir ile kazanabiliriz. Biz, bize düşen vazifeyi yapar, gerisini kadere havale ederiz. Aksi hâlde, bu ihmâlimizden mesul oluruz. Bu ulvî hisler kalplerimizi doldurursa, o zaman Rabb-ı Rahim merhamet eder, O’nun (c.c.) rahmeti, cemaat üzerine nâzır olur. “Yedullahi alelcemaati” hakikati zâhir olur.

Cemaate taalluk eden meselelerin bir ferdin fikri inhisarına terk edilmesi, netice itibariyle, azim zararlarına ve su-i zanlara sebebiyet vereceğinden, din-i İslâm, meşvereti emretmiştir. Elbette cemaatin meseleleri bir şahsın fikrine bırakılamayacağı gibi, bir ferdin sırtına da yükletilemez. Kaldı ki, bir insanın fikri ne kadar doğru, ne kadar müstakim olsa bile çıkacak kararların bir cemaatin fikrinden süzülmesinde pek çok fayda vardır.

Yapılacak o hayırlı işe herkes hissedar olur. Şahıslar çeşitli su-i zan ve ithamlardan kurtulur. Beraber düşünüp, meseleleri birlikte mütalaa etmenin bereketi bol olur.

Nitekim Fahr-i Kâinat Efendimizin meleke-i maddiye ve mâneviyesiyle bütün nassın en ekmeli olduğu hâlde ashâbı ile müşavereye –mıntarafillah– memur olunması, ümmet için müşavereye riayetin lüzumunu açıkça göstermektedir. Hz. Peygamber (s.a.v) akıl, şuur ve idrak kabiliyetiyle, hâsılı bütün letâîfiyle, bütün peygamberlerin ve meleklerin mertebeye en ekmeli iken, müşavere ile emrolunması, bizler için meşverete ne kadar ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Onun için, ekser ulemâ meşveretin vâcip olduğunu beyan buyurmuşlardır. İstişare neticesinde alınan kararlara muhalefet isyandır, günahdır.

Evet, dâvâ arkadaşlarıyla istişare eden, onların muhabbet ve teveccühünü kazandığı gibi, kendi kadr ve kıymetini de artırmış olur. Ayrıca müşaverenin psikolojik faydası vardır. Bir kardeşimizle bir meseleyi müşavere edersek, kendisine kıymet verildiği kanaati ile o kardeşimizin hizmetteki şevk ve gayreti ateşlenecek, hizmet arzusu kuvvet kazanacaktır. Bu nokta da unutulmamalıdır.

Vahdet-i tedris, vahdet-i terbiye ve vahdet-i his ile hareket eden bir cemaatin meşvereti, elbette muzafferiyetle neticeleneceğinde şüphe yoktur. Bizler aynı tedrisin talebeleriyiz. Risale-i Nurları okuyoruz. Bediüzzaman Hazretlerinin vahdet-i terbiyesi altındayız. Onun dâvâsını takip ediyoruz. Hislerimiz bir. Şu hakikatler bütün kâinata bütün kalp ve akıllara yerleşsin istiyoruz.

Hepimiz hayatımızı bu ulvî yola koymuşuz. Bu beraberlikler ne kadar kuvvetli bir bağ, ne kadar kavi bir zincirdir... Bir kısım cemaatler hakikati akıl ile idrak ettikleri hâlde, hareketlerini hisse bina ederler. Neticede his akla hâkim olur. Bir cemaat ki, his ile hareket edip, aklın dizginini hissin eline verirse, müzminleşmiş bir hastalığa ilaç nâfi olmadığı gibi, böyle bir cemaate de meşveret hiçbir fayda sağlamaz.

Değerli kardeşim, Üstadımızın ifadesiyle: “*Her ke-male bir noksanı karıştırmak şu âlem-i kevn-ü fesadın mukteziyatındandır.*”⁶⁷ Bizler, her yönümüzle mükemmel değiliz. Hizmetimize taallûk eden meselelerde en makulü aramak ve isabet kaydetmek için meşverete muhtacız. Meşverette –velev ki isabet etmese– çoğunluğun reyine itibar etmek gerekir.

Rasûl-i Ekrem’in (s.a.v) kendi reyine muhalif olarak, çoğunluğun reyine uyduğu bir vakiadır. Nitekim Uhud savaşından önce Hz. Peygamber (s.a.v) savaş hakkında ashâbıyla müşavere etmiş, kendi reyi Medine’de kalıp müşrikleri karşılamak için olduğu hâlde, cemaatin ekseriyetinin reyine uymuştur.

Dikkat ediniz! Ekseriyetin reyunin isabetsizliğini bildiği hâlde onlara uyuyor. Nübüvvet gözlüğü ile biliyor ki, “Hz. Hamza’yı vereceğim. Uhud’da paramparça ettireceğim.” Biliyor ki, “70 kadar güzide sahabeyi bu savaşta biçtireceğim.” Ama hepsi meşverete, meşveretin hukukuna, meşveretin anlayışına feda olsun... Amcam dahi olsa müşavereye feda olsun...” İşte arkadaşlar, meşveret bu demektir.

⁶⁷ Nursi, Münazarat, s. 35.

Hız. Rasûlullah (s.a.v) istişare uğruna başta amcasını ve güzide sahâbîlerini feda ederken, biz bir yumurtamızı feda edebiliyor muyuz?

İstişarede Peygamberimizin (s.a.v) reyî hilâfına girişilen savaşta bir kısım sahâbîlerin de Emr-i Nebeviye muhalefet ederek yerlerini terk etmesiyle İslâm ordusu dağılmış, başta Hız. Hamza olmak üzere, birçok güzide sahabe de şehid olmuştu. Hâl böyle iken, Rasûl-i Ekrem'in (s.a.v) hâdiseyi teessür yerine tebesümle karşılaması, ashâbını itham yerine takdir etmesi, kalplerini kırmak yerine, onlara iltifat etmesi, gayz ve hiddet ile itmek yerine, şefkat ve merhamet ile onları kendine çekmesi, bizler için en büyük bir ders-i ibrettir. Cenâb-ı Hak da bu mümtaz davranışı teyid ve sena makamında şöyle buyurmaktadır:

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ
لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ
فِي الْأَمْرِ

“Şimdi, Allahu Teâlâ’dan bir rahmet sebebiyledir ki, onlara yumuşak davrandın ve eğer sen kaba, öfkeli, katı yürekli olsaydın, elbette etrafından dağılırlardı. Artık onları affet, onlar için istiğfarda bulun ve onlar ile iş hususunda müşavere et.”⁶⁸

Şu noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum: Rasûl-i Ekrem (s.a.v) Efendimiz bir kısım sahâbîye: “Benden emir gelmedikçe –muzaffer olsak bile– katiyen yer-

⁶⁸ Âl-i İmrân, 3/159.

lerinizi terk etmeyiniz!” diye emir buyurduğu hâlde, savaşın bidayetinde İslâm ordusunun muzafferiyeti zâhîr olmaya başlayınca, geçidi tutmak ile vazifeli olan sahâbîler yerlerini terk ettiler. Ve malum hâdisе zuhur etti. Hâl böyle iken, dikkat ediniz! Cenâb-ı Hak, emr-i nebeviye muhalefet eden sahâbîler ile meşvereti peygamberine emrediyor. Demek ki, her söz tutmayan, yere batırılmaz. Ben bir cihetle söz tutmuyorsam, sen de diğer bir cihetle söz tutmuyorsun. Sen beni affeder-sen, ben de seni affederim. Allah-u Azimüşşan da (c.c) hepimizi affeder.

Rasûlullah Efendimiz (s.a.v) hâdiseyi tebessümle karşılıyor. “İslâm battı. Perişan olduk...” demiyor, hiddet ve şiddet eseri göstermiyor.

İnsan, dâvâsı için hiddet edebilir. Ama aynı şeyi hilm ile yapmak mümkündür. O işi hilm ile söyler-sen, muhatabın hem kabul eder hem de sana olan hürmetini devam ettirir. Ama hiddet gösterdiğin vakit, en azından kalben sana muhalefet eder yahut inat damarı ile muhalefetini artırabilir.

İlim ile hilmi bir araya getirdiğimiz zaman çift kanatlı oluruz. O zaman uçamayacağımız bir zirve, geçemeyeceğimiz bir derya, aşamayacağımız bir engel kalmaz. Aksi hâlde, kardeşlerimize sert ve haşın davranırsak; bir gün, beş gün derdimizi çeker, sonra da “Artık yeter!” deyip dağılabilirler.

İşte, Kur’ân-ı Kerim bu âyet-i kerime ile bizlere önemli üç hayati düsturu ders vermektedir.

1. Mü’minlerin birbirlerine karşı –velev ki, hata ve kusurları olsa bile– yumuşak davranmalarını, cemaati

muhafaza etmenin ancak bu tarz ile yani kavî-i leyyin ile mümkün olabileceğini, katı, sert ve kaba hareketlerin ise birlik ve dirliği bozup, tesanüd ve ittifakı dağıtacağını ders vermektedir.

2. Kur'ân hadimlerinin birbirlerinin kusurlarını bağışlamalarını ve affetmelerini terğib etmektedir.

3. Cenâb-ı Hak, bu âyet ile Rasûl-i Ekrem'ine ashâbıyla meşvereti emretmektedir.

Uhud savaşından önce yapılan istişarede, ashâbın reyinde isabet kaydetmediği malum olmasına rağmen, savaşın sonunda Cenâb-ı Hakk'ın Hz. Peygamber'e (s.a.v) ashâbıyla meşvereti beyan buyurmasında şu önemli nükte ortaya çıkmaktadır: Hüsn-ü niyet ile yapılan meşveretin neticesinde hata tebeyyün etse bile meşverete ittiba edenler mesul olmazlar. Mezkûr hakikatlere binaen, bu azim, kudsî hizmeti muhafaza etmek için, bazı fikrî fedakârlıklarda bulunmak, gayet yerinde bir hareket olur. Hakk'ı bulduktan sonra ehakta ihtilaf edilmemelidir.

Bir gaye uğruna başını feda eden insanlar tarih boyunca çok çıkmıştır. Dâvâsı için başını vermek kolaydır. Bu kudsî dâvâda fikren haklı olsa bile meşveretin hukuk nâmına fikrî fedakârlıkta bulunmanın baş vermekten çok daha üstün, hizmetin devamı açısından daha elzem olduğu katiyen unutulmamalıdır.

Bu âyet-i kerimenin tefsirinden de anlaşılacağı üzere, bizlerin fikrimize uymayan her şeyi hemen reddetmek yerine, teenni ve sabır ile tahammül ve müsamaha ile hataları tashih etmemiz lazım gelmektedir.

Herkesin meselelere intikali bir olmaz. Senin idrak ettiğin, ehemmiyetine inandığın bir meseleyi, bir kardeşimiz bazen bir veya iki sene sonra anlayabilir. Derin meseleler çok geç anlaşılıyor. Hizmetin semeresini görmek için sabredecek ve bekleyeceksin. Bir insanın ayağı kırılmış ise, o ayak ancak altı ayda tutabilir. “Ben altı ay bekleyemem” dersen, bir ayaktan mahrum olursun. Altı ay sabredersen bir ayak kazanırsın. Acele ederek ayağımızı tahtadan yapmaya kalkışmayalım. Teenni ve sabır ile arkadaşımızın başını beklerseniz, bu zillet değildir. Ben bir zamanlar Ankara’da hastanede yattım. Hastanede bir doktor vardı. Hastaların önünde eğilip, kalkıyordu. Her gün usanmadan sabahdan tâ akşama kadar hastalarıyla şefkat ve ihtimam ile meşgul oluyordu.

Bizler de bir doktor gibi arkadaşımızın hatasını düzeltmek için şefkat ve merhametle onunla meşgul olursak, emin olunuz, bu hareketimiz zillet değildir. Doktorun hizmeti zillet midir? Hasta öksürebilir, kusabilir. Ona “Sen niçin öksürüyorsun?” denilebilir mi? Hastanın yapmış olduğu kabahati, doktor da işleyebilir mi? Hastanın derdini kim dinleyecek?

Evet, hasta kabul ettiğin arkadaşının kusurunu tedavi edeceksin. Tarz budur. Muvaffakiyetin şartı da budur. Unutmamak gerekir ki, böyle bir asırda, böyle bir kudsî dâvânın hizmetine tâlip olanlar, ancak birbirlerinin kemalat ve meziyetlerini tamim etmek ile dâvâ şuuruna erebilirler.

Unutmamak gerekir ki, birbirlerini çürütmeye çalışanlar hem kendilerini, hem dâvâ arkadaşlarını zîşeref

bir istikbalden mahrum ederler. Kardeşlerini ihtiram ile yâd edenler, hürmetle yâd olunurlar.

Bir zamanlar bir şeyh, müritleriyle bir yerden geçerken bir hayvan cifesine rastlarlar. Ölmüş hayvanın pis kokusu etrafa dağılmış olduğundan, müritler burunlarını kapatıp yüzlerini çevirirken; şeyh tebesüm ederek: “Ne kadar güzel dişleri var, inci gibi parlıyor” der. Her şeyin medhe lâyük tarafları bulunabilir. Bu noktaları nazara vermek gerektir.

Hakşinas kardeşlerim, Sevda-yı kalbimiz, maşuka-yı vicdanımız hizmetimizdir, dâvâmızdır. Şahsımıza ve hizmetimize taallûk eden meselelerde kendi hakkımızda tecviz-i kusur etmememiz; fakat tesanüdün muhafazası için dâvâ arkadaşlarımızın kusurlarını bağışlamamız, hizmetimizin saadeti ve selameti için elzemdir.

Mecnun çöllerde âhularla dolaştı. Âhuların gözleri Leylâ'nın gözlerine benzediği için onlardan ayrılmıyordu.

Sevdamız dâvâmız ise, kardeşlerimiz de o dâvânın gözleridir. O gözleri dâvân için sevmelisin.

Evet, kardeşim, şu hizmetimiz ittihad ile kaimdir. İttihadın devamı insaf ve fazilet ile bağlıdır. Fazilet ittihadı vesile olmazsa, o fazilet, fazilet değildir. İttihadı kuvvet vermeyen kemalat, yabani meyve ağaçlarına benzer. Meyvesi vardır. Lakin acıdır. Kimseye menfaati yoktur.

Binaenaleyh, tesanüd ve muhabbeti perçinleyici bir ruh içerisinde hasr-ı gayret, hem mesleğimizin iktizası, hem de hissiyat-ı rûhaniyemizin icabatındandır. Çünkü hizmete kat' olunacak mesafe bu sırta taallûk

etmektedir. Malum olduğu üzere, merkezi merkez eden, muhitin intizamıdır. Muhitin eğilip bükülmesi merkezi bozduğu gibi, merkezdeki zerre miskal bir inhiraf da muhitte kapatılması fevkalade müşkil gedikler açar. Katiyen unutmamak gerektir ki, güzel tedbir ve hilm; bir cahili âlim kadar faydalı kılar; demiri altın; kömürü elmas yapar.

Ferdî ihtilaflar ve şahsî dargınlıkların umumi yerlerde ve cemaat içerisinde konuşulması, faydadan ziyâde pek çok zararları netice verebilir. Evvelâ, karşılıklı ithamlar, akıl yerine hissiyatı, hakikat yerine fikirlerin tahakkümünü, muhabbet ve uhuvvet yerine teanüd ve tenafürü ziyâdeleştirir. O zaman, o meclis enaniyetlerin tatmini, nefislerin tahakkümü için müstaid bir zemin olur. Hem bu ahval, cemaatin şevkini kırar, huzurunu dağıtır. Üstadımızın “Çok sıkı tutmayınız, herkes bir meşrebde olmaz.” ifadelerini esas alarak, ferdî ihtilafların hususi sohbet ve irtibatlar vasıtasıyla hâlline gidilmelidir. Bu işin tedavisi lââyık ellere havale edilmelidir. Her insan yara sarmaz, her insan doktorluk şefkatini taşıyamaz. Bu çeşit ihtilâfları vaz-u nasihat ile telkin ile zamana bırakmakla tedavi edeceğiz. Zaman en büyük yardımcımızdır. Zaten, en insafsız insanı dahi insafa getirir.

Bir kısım çevreler bir zamanlar, bizim hizmet tarzımızı yanlış değerlendirdiler. “Nur talebeleri siyasete karıştılar, artık mahvolup gittiler” dediler. Öyle bir şey oldu mu? Zaman, bizim hareketimizi teyid etti. Başkalarının yanlış ve nakıs değerlendirmeleri karşısında bizler hizmet anlayış ve tarzımızı değiştiremeyiz. Endişe etmeyiniz, zaman bizi tasdik ediyor.

Evet, bazı başlarda kıymetli fikir bulunabilir, hatta niyeti de hâlis olabilir. Lâkin o fikir ve ihlâs, Şiraz-ı vahdetimize kuvvet ve himmet vermekle değer kazanabilir. Kardeşlerimizin meziyet ve kabiliyetleri ancak ittihad ile bir havuza dökülürse kemalat bostanları yeşerir. Eğer, ihtilaf ile bu havuzun menfez ve delikleri açılırsa, o vakit şûristana dağılıp diken ve yabani ot olmaktan başka ne faide temin edebilir?

Takdirşinas kardeşlerim;

Cemaatten maada tarik-i selâmet yoktur. Muazzez Üstadımız “Muhalefet aczden kaynaklanır” buyuruyor. Ekseriyetin reyine kuvvet vermek ve perçinleşmiş bir hizmet anlayışını zayıf düşürmemek için, niza ve muhalefet kapısını kapatmak gerektir.

Hizmetimiz, âlemin her türlü tabakalarına yani âlem-i kâinat, âlem-i hayat, âlem-i insan, âlem-i âhirete taallûk eden şümullü bir hizmettir. Meseleleri değerlendirenken hizmetimizin kül ve külliyyetini, yani gayet geniş çerçevesini dikkate almak lâzımdır. Nazarımıza sadece bir iki cüz’i meseleyi takıp, hislerimizi de bir kısım mevzi meseleler üzerine teksif eder, düşünce ve anlayışımızı sadece o noktalara hasreder ve bu noktalardan hareketle haklı olduğumuzu dâvâ edersek; o zaman hizmetin külliyyetini görmemek gibi bir muğalata ile bir hata-yı azime düşebiliriz. Nazarını cüz’i meselelere hasreden, külliyyeti idrak edemez.

Hizmeti umum insanlara bakan muhteşem bir fabrikanın bir veya iki çarkındaki muvakkat arızayı gören kimsenin, o arızayı tamir etmek yerine, fabrikadan çekilip umum varidattan mahrum kalması kâr-ı akıl değildir.

Rûhaniyeti, ebediyen nûrun hakikatleriyle merbut bir kalbin hizmetten elini çekmesi ne derece insan hissiyatını parçalarsa; hizmeti yıkacak, mevcut hizmet çarkını tahrib edecek tarzda menfî bir tavır takınmak da o derece mahiyet-i insaniyeyi yıkar, paramparça eder. Çok dikkat gerektir. Bazen bir damlada tufan, bir cümlede cihan nihan olur. Bu gibi durumlarda hamiyet-i diniye, afv ve mülâyemet, temkin ve tedbir imdada yetişmezse; mesele his, vehim ve hayalin dağınık bulutları içerisinde mütalaa edilebilir. Bu ahval de –Allah korusun– hiddet ve isyanları, yıkılış ve çöküşleri netice verebilir.

O zaman sadırlar gayz ile dolar, fikirlerde inad ve taassub yerleşir. Gözler ve bakışlar hased kıvılcımları saçar.

Bu hizmette her zaman teenni ve nezâket ile davranmak gerektir. Kalpleri Allah'ın rızasıyla meşbu olup, hizmet aşkı ile yürüyenler, zihinlerde başka şeylerle kurulmamalıdır. Çimenli, çiçekli, çok ferahlı ve müncezip yollar vardır ki, insanı mühlik ve vahşi çöllere çıkarır. Çok da dikenli, sarp, sert kayalı yollar vardır ki, nihayetleri gül ve gülistandır. Güler yüz, tatlı söz, kalp metaneti ve hatır hoşluğu ile fitne kapısını kapatıp şeytanın tahribatına karşı kalp ve hissiyatımızı siper etmemiz gerekmektedir.

Rasûl-i Ekrem'in (s.a.v): *“Her ümmetin bir emini vardır. Ebû Ubeyde de benim ümmetimin eminiştir.”*⁶⁹

⁶⁹ İmam Buhârî, Sahih-i Buhârî Tercüme ve Şerhi, Fadâilu's-Sahâbe, 21; İmam Müslim, Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi, Fadâilu's-Sahâbe, 53; İbn Hacer, el-İsabe, II, 977-978.

diye buyurduğu Hz. Ubeyde'nin (r.a.) vefat-ı Nebevi'den sonraki karışıklıklarda söylemiş oldukları şu sözler ne kadar ibretâmiz, ne kadar düşündürücüdür: “Ey Müslümanlar kendi elinizle yapmış olduğunuz bir hizmeti, yine kendi elinizle yıkmayınız.”

Mazi bir kitaptır. İbret ve emsaller ile doludur. Bugün dünün aynıdır. Yeni bir şey yoktur. Değişen sadece renklerdir. İttihadını muhafaza edemeyen nice nice devlet, millet ve cemaatler yıkılıp hâk ile yeksan olmuşlardır.

İşte Endülüs... İttifak ve tesanüd ile kuruldu, ihtilaflar ile yıkıldı.

Malûmunuz olduğu üzere Tarık Bin Ziyad, İspanya'ya geçince gemileri yaktırdı. Askerlerine hitaben “Arkamız deniz, önümüz düşman... Muzafferiyetten başka çaremiz yoktur.” dedi. Evet, kardeşlerim, bu milletin kurtuluşu bizim azm ve hizmetimize bakmaktadır. Orası deniz komünistlik geliyor, burası böyle... Bediüzzaman'ın askerleri! Muzafferiyetten başka çaremiz yoktur!

Tarık Bin Ziyad, Tuleytula'yı kuşatırken askerlerde ricat alâmeti gördü. Ordusuna hitaben: “Askerlerim, şehitlik ileridedir. Gazilik de ileridedir. Cennet de ileridedir. Geride bir şey yok!”

Evet arkadaşlar! Cennet ileridedir. Beka ileridedir, lika ileridedir, muzafferiyet ileridedir.

Üstadımızın “Kardeşlerimden rica ederim ki sıkıntı veya ruh darlığından veya titizlikten veya nefis ve şeytanın desiselerine kapılmaktan veya şuursuzluktan, arkadaşlardan sudur eden fena ve çirkin sözleriyle birbirine küsmesinler ve “Haysiyetime dokundu”

demesinler. Ben o fena sözleri kendime alıyorum. Damarınıza dokunmayın. Bin haysiyetimin olsa, kardeşlerimin mâbeynindeki muhabbete ve samimiyete feda ederim!” sözleri kulağımda çınlamaktadır. Anladığım kadarıyla bizim hatamız, nurun şâyân-ı hayret ve ibret mizan ve mihenginin hâkimiyeti altına lâıyk-ı vechi ile girmememizden; efkârımızı, ef’âlimizi, ahvâlimizi, O’nun tanzimi ile nizama koymamamızdan kaynaklanmaktadır. Onun kudsî kanunlarını fert ve cemaat olarak temessüle mecburuz...

Evet, memur olmak başka mütemessil olmak başkadır.

Evet, “*El insafü hayr’ül evsaf.*” İnsaf, vasıfların en hayırlısıdır.

İnsan, vicdana hizmet şuuruyla hâkim olabilir. Hizmette ileri; teveccühte geri olmak ehl-i hamiyetin şânındandır. Hz. Ebubekir’in (r.a) hilâfet ile ilgili olarak beyan buyurduğu: “Bu, onundur ki, o senindir denilir; o benimdir diyenin değildir” hakikati bizler için güzel bir mihenkler.

Hz. Ömer’in (r.a) sahâbîler içinde faziletmeab bir ferd-i feride söylemiş olduğu şu sözler hepimiz için daima değerini muhafaza eden bir mizandır: “Bu ümmetin keskin kılıcısın, eğilip de kesmez olma; bu ümmetin tatlı suyunun, acıyı da bozulma.”

Cenâb-ı Hak cümlemizi söküklere dikici, eksiklikleri ikmal edici, yarık ve çatlakları kapatıcı, gedikleri seddedici, müşfik, munsif, müdebbir, mütayakkız hadimlerden eylesin. Âmin... Bihürmeti Seyyidül mürselin.

Bibliyografya

Kur'ân-ı Kerîm.

Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, Çağrı Yayınları,
İstanbul 1992.

Âlûsî, Rûhu'l-Meânî.

Deylemî, el-Firdevs bi-Me'sûri'l-Hitâb, Beyrut
1986.

Hekimoğlu İsmail, Rusya'daki Müslümanlar Bu
Hâle Nasıl Düştü?

Hız. Ali'nin Bir Devlet Adamına Emirnamesi, Terc.
Mehmet Akif, Doğan Güneş Yayınları, İstanbul
1963.

İbn Hacer, el-İsabe.

İmam Buhârî, Sahih-i Buhârî Tercüme ve Şerhi.

İmam Müslim, Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi.

Molla Fenârî, Fusûlü'l-Bedâyi.

Muhammed İbn Abdürabbih, el-İkdü'l-Ferîd.

Mürsel, Sefâ, Devlet Felsefesi.

Nursi, Said, Âsâr-ı Bedîyye, RNK Neşriyat,
İstanbul 2020.

_____, Divan-ı Harb-i Örfî, RNK Neşriyat, İstanbul
2020.

_____, Emirdağ Lahikası, Envar Neşriyat, İstanbul
1993.

- _____, Emirdağ Lahikası, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.
- _____, Hutbe-i Şâmiye, RNK Neşriyat, İstanbul 2015.
- _____, Lemalar, Envar Neşriyat, İstanbul 1994.
- _____, Lemalar, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.
- _____, Mektubat, Envar Neşriyat, İstanbul 1986.
- _____, Mektubat, RNK Neşriyat, İstanbul 2018.
- _____, Mesnevî-i Nuriye, Envar Neşriyat, İstanbul 1993.
- _____, Mesnevî-i Nuriye, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.
- _____, Muhakemat, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.
- _____, Münazarat, Envar Neşriyat, İstanbul 2012.
- _____, Münazarat, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.
- _____, Tarihçe-i Hayat, Envar Neşriyat, İstanbul 1993.
- _____, Tarihçe-i Hayat, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.
- _____, Sünûhat, RNK Neşriyat, İstanbul 2006.
- _____, Şualar, Envar Neşriyat, İstanbul 1994.
- _____, Şualar, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.
- Nizâmülmülk, Siyasetname, Terc. M.Ş. Çavdaroglu.
- Stalin, 4. cilt.
- Şahiner, Necmeddin, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi, Nesil Yayınları.
- _____, Elif Kültür İlavesi, 1 Nisan 1977.

İndeks

A

Abdurrahman Rasulev 33
Abdülhamid 30, 39
Abdülmecid 21
adalet 44, 51, 58, 67, 74,
76, 77
Adalet 72, 74, 77
Adliye Bakanlığı 10
Adnan Menderes 10, 11,
12
A. Hamdi Akseki 56
Ajanlar 33
Akşemseddin 17
Amr İbnü'l-As 60
Anadolu 39, 40
Aristo 66

B

Bağdat Paktı 21
Başkırlar 33
Bediüzzaman 10, 11, 12,
18, 19, 20, 21, 22, 23,
24, 26, 29, 40, 41, 47,
50, 51, 54, 55, 58, 61,
63, 64, 65, 73, 76, 84,
94, 98
Bediüzzaman Said Nursi
19, 21, 98

Bilâl 45

Bizans 38

Bolşevik 40

C-Ç

Celâl Bayar 10
Celaiddin Harezmsâh 25
Cemiyet 73
Cengiz 25
Cevdet 55
Çar 30, 31
Çarlık 31

D

Dağıstan 32
Dâru'l Hikmet 35
Demokratlar 10
Demokrat Parti 12, 21
Devlet 9, 13, 14, 48, 51,
66, 70, 72, 97
Dicle 25
din 20, 21, 22, 23, 24, 30,
32, 33, 53, 76, 78, 83
Diyanet 10

E

Ebû Bekir 45, 60
Ebû Cehil 21

Edirne 28
Eflatun 66
Emevi Devleti 77
Emr-i Nebeviye 86
Eşref Edip 12

F

Fatih 70
Fatih Sultan Mehmed 70
fetih 70
Firavun 75
Fransız 39

G

Goethe 66

H

Habeşistan 38
hâkimiyet 54
Halk Partisi 21
Hanefî 37
Harezmsâhlar 25
Hasan-ı Basrî 67
Haydar 42
Hıristiyan 37, 38, 54, 55
Hokand 25
Hüccet'ül-İslâm 13
Hükümet 12, 13
Hülagü 25
Hürriyet 50, 51
Hz. Hamza 85, 86
Hz. İsa 55
Hz. Osman 31

I-İ

II. Bâyezid 71
İman 18, 38, 49, 73
Irak 33
Isparta 10
İbn-i Sina 42
İçtimâî 36
ihracat 13
İhvân-ı Müslimin 30
İhyâ-u Ulûm-id-Dîn 13
İkrime 21
İran 77
İskender 66
İslâm 12, 13, 15, 16, 17,
18, 23, 24, 25, 29, 32,
34, 37, 38, 40, 41, 43,
45, 47, 48, 51, 53, 55,
56, 72, 79, 83, 86, 87
İslâm Demokrat Partisi 12
İslâmî 31, 37
İslâmiyet 10, 11, 23, 24,
32, 38, 50, 55, 56, 61,
65, 73
İspanya 94
İstikamet 72, 74
ithalat 13

K

Kafkas 30
Katolik 55
Kendal 21
Kerkük 40
Kırım 33

kilise 54
 komünistler 31, 32, 33, 34
 komünizm 32, 33
 Kur'ân 9, 11, 14, 16, 17,
 18, 20, 21, 22, 31, 40,
 41, 42, 44, 45, 65, 78,
 87, 88
 Kureyş 43
 Kuzey Kafkasya 33

L

Lawrence 29

M

Mecusi 37
 Medine 38, 46, 85
 Mehmed Âkif 41
 Mekke 38
 Mescid-i Saadet 45, 46
 Meşveret 79
 Mısır 30, 33
 Mondros 40
 Muhammed 38, 44, 68, 97
 muharrik 23
 Mustafa Sungur 20
 Musul 40
 Müceddit 17
 Müftü 33
 Münâzârat 58
 müreccih 23
 Müslüman 11, 30, 32, 33,
 34, 35, 37, 60, 64
 Müşavere 79

N

Napolyon 66
 Nâsır 30
 NATO 21
 Necaşi 38
 Nizam 72
 Nizâmülmülk 70, 71, 98
 Nuşirevan 77

O-Ö

Ortadoğu 40
 Osman 31, 42
 Osmanlı 30, 39, 71, 78
 Osmanlılar 77
 Ömer 44, 45, 46, 67, 77,
 95
 Ömer b. Abdulaziz 77
 Ömer Bin Abdülaziz 67

P

Papa 55
 papaz 54
 Peygamberler 77
 politika 9, 26

R

rabita 63
 Rasûl-i Ekrem 60, 85, 86,
 88, 93
 Reiscumhur 10
 Reisi Cumhur 10
 Risale-i Nur 10, 18, 81, 83
 Roma 66

rûhânî 55
Rum 38
Ruslar 30, 39
Rusya 31, 32, 33, 97

S-Ş

Safevî 71
Said Molla 28
Selçuklu 77
Selçuklular 77
Semerkand 25
Sevr 40
Siddık-ı Faruk 42
Sıdk 73
siyasetçilik 9, 11, 20, 23
Siyasetname 70, 71, 98
siyasî 9, 11, 12, 15, 16, 18,
19, 22, 24, 36, 39, 54,
55, 63, 67, 69, 71
siyasî parti 9
Sovyet 32
Stalin 31, 32, 98
Sultan Abdülaziz 39
Suriye 33, 60
sünnetullah 36
Şâfiî 37

T

Talha 46
Tarık 94
Tarık Bin Ziyad 94
Taşkent 25
Tatar 33

teokrasi 54, 55
Teokratik 54
terör ve anarşi 13
ticari işler 13
Tuleytula 94
Türkistan 30, 33
Türkiye 21, 26, 57

U-Ü

Uhud 85, 88
Ukkâşe 45, 46
Üsame Bin Zeyd 60

V

Vambery 29, 30
Venizelos 28
Victor Hugo 66

Y

Yahudi 37, 38

Z

Zübeyir Gündüzalp 10

